

บทที่ ๔

ผลการวิจัย

การศึกษาการใช้หลักพุทธศาสนาในการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนพึ่งตนเองกลุ่มน้ำมูล อำเภอท่าตูม จังหวัดสุรินทร์ เป็นการศึกษาวิจัยเชิงประยุกต์ โดยศึกษาวิเคราะห์จากประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่เป็นเอกสารและบุคคล ผลวิจัยแบ่งตามประเด็นวิเคราะห์ คือ ๑) วิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ๒) วิเคราะห์หลักพุทธศาสนาในการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนตำบลและกลุ่มเครือข่ายแม่บ้านทอผ้าย้อมสีธรรมชาติ ๓) วิเคราะห์วิธีใช้หลักพุทธศาสนาในการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนตำบลและกลุ่มเครือข่ายแม่บ้านทอผ้าย้อมสีธรรมชาติ และ ๔) วิเคราะห์ผลการใช้หลักพุทธศาสนาในการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนตำบลและกลุ่มเครือข่ายแม่บ้านทอผ้าย้อมสีธรรมชาติ ผลการวิจัยเป็นดังนี้

๔.๑ วิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

การวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของประชากรและกลุ่มตัวอย่าง จัดตามลำดับดังนี้ ๑) ข้อมูลทั่วไปของประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่เป็นเอกสาร ๒) ข้อมูลทั่วไปของประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่เป็นบุคคล ตำบล ๓) ข้อมูลทั่วไปของประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่เป็นบุคคล ตำบลหนองบัว ผลการวิเคราะห์เป็นดังนี้

๔.๑.๑ ข้อมูลทั่วไปของประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่เป็นเอกสาร

ข้อมูลทั่วไปของประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่เป็นเอกสาร จำนวน ๒๔ เล่ม จัดได้เป็น ๔ กลุ่ม คือ พระไตรปิฎก จำนวน ๗ เล่ม ๒) เอกสารวิสาหกิจชุมชน จำนวน ๒ เล่ม ๓) เอกสารของวิสาหกิจชุมชนจำนวน ๔ เล่ม ๔) งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ตารางที่ ๔.๑

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างด้านเอกสาร

ประชากร	จำนวนกลุ่มตัวอย่าง
● พระไตรปิฎก	๘
● เอกสารวิชาการ	๖
● นโยบายและระเบียบเกี่ยวกับกลุ่มวิสาหกิจชุมชน	๖
● งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	๕
รวม	๒๔

ประชากรเอกสารและกลุ่มตัวอย่างด้านเอกสารทั้ง ๔ กลุ่ม แบ่งวิเคราะห์เป็น ๒ กลุ่มใหญ่ คือ กลุ่มที่เป็นพระไตรปิฎกและกลุ่มที่เป็นเอกสารวิชาการ

๑) กลุ่มที่เป็นพระไตรปิฎก สนับสนุนข้อมูลที่เป็นหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่ส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน ได้แก่ ๑) หลักปัจจัย ๔ ซึ่งมีสาระเกี่ยวกับเรื่อง อาหาร เครื่องนุ่งห่ม ที่อยู่อาศัย และยารักษาโรค ปัจจัยทั้งสี่ประการนี้ถือเป็นความจำเป็นขั้นมูลฐานของการดำรงชีวิต ๒) หลัก ตัปปริสัทธิธรรม มีสาระเกี่ยวกับเรื่อง ชัมมัณฺญ อตฺถิณฺญ อตฺตณฺญ มัตตณฺญ กาลิณฺญ ปริสัณฺญ และ ปุคคณฺญ ๓) หลัก โภควิภาค ซึ่งมีสาระเกี่ยวกับเรื่องการจัดสรรทรัพย์ที่หามาได้โดยสุจริตออกเป็นสี่ส่วน ควรนำไป ใช้สอย หนึ่งส่วน ควรนำไปประกอบการ ลงทุน สองส่วน และควร เก็บไว้ใช้ในคราวจำเป็น หนึ่งส่วน ๔) หลัก ปาปณิกธรรม ซึ่งมีสาระเกี่ยวกับเรื่องทัศนคติในการมองสาระเทียบกับคนตาบอดและตาดี คนตาบอดทั้งสองข้างมองไม่เห็นทรัพย์และมองไม่เห็นธรรม ส่วนคนตาดีข้างหนึ่งบอดข้างหนึ่งมองเห็นทรัพย์แต่มองไม่เห็นธรรม ส่วนคนที่ตาดีทั้งสองข้างมองเห็นทั้งทรัพย์และธรรม ๕) หลักกสิสุข ซึ่งมีสาระเกี่ยวกับเรื่องความสุขอันเนื่องมาจากทรัพย์ ได้แก่ อตฺถิสุข โภคสุข อานนฺยสุข อนวัชชสุข ๖) หลักทิกฺขุณฺมมิกัดลฺสุข ซึ่งมีสาระเกี่ยวกับเรื่องการสร้างความมั่นคงให้กับชีวิต ได้แก่การมี อุฏฺฐานสัมปทา อารักขสัมปทา กัลยาณมิตตตา และสมชีวิตา ๗) หลักขรราวาสธรรม ซึ่งมีสาระเกี่ยวกับเรื่องการสร้าง ความมั่นใจในการอยู่ร่วมกันของคน ได้แก่การมีสัจจะ ธรรมะ ธิธิ จาคะ ๘) หลักอภิธานิยธรรม ซึ่งมีสาระเกี่ยวกับเรื่อง การอยู่ร่วมกัน ได้แก่ หมั่นประชุมพร้อมกัน ไม่บัญญัติที่ขัดหลัก ชื่อถือผู้ใหญ่ คຸ້ມครองสตรี บูชาเจดีย์ อารักขา พระอรหันต์

๒) กลุ่มที่เป็น เอกสารวิชาการ ถือว่าเป็นหลักการของวิสาหกิจชุมชน ๑) การบริหารจัดการ กลุ่มและสมาชิก ๑) คำนวณโครงสร้างและข้อมูลของกลุ่ม (วัตถุประสงค์ กฎ/อำนาจหน้าที่/การเปลี่ยนแปลง ฐานข้อมูล ฯลฯ) (๒) คำนวณการนำกลุ่ม (ประธานและกรรมการ เข้ใจกระบวนการทำงาน เป้าหมายที่ยอมรับ

๑๑๑) (๓) คำนวณการสื่อสาร ทบทวน และติดตาม(สื่อสารทบทวนข้อมูลกฎระเบียบข้อบังคับ/ ประชุมติดตาม ๑๑๑) (๔) คำนวณความสามารถและการฝึกอบรมการทำงาน(มอบหมายงานให้เหมาะสมกับความสามารถของสมาชิก) ๒) การบริหารจัดการด้านการตลาดและลูกค้า(๑) คำนวณตลาดและลูกค้า (ความต้องการ/ กลุ่มเป้าหมาย/ แผนการตลาด/ ช่องทางจำหน่ายผลิตภัณฑ์) (๒) คำนวณการรับคำสั่งซื้อ (การบันทึกการสั่งซื้อ ส่งมอบสินค้าถูกต้องตรงเวลา/ ยืนยันคำสั่งซื้อแม่นยำ) ๓) การบริหารจัดการด้านการผลิตและงานสนับสนุนการผลิต (๑) คำนวณการจัดซื้อและจัดหาวัตถุดิบหรือปัจจัยการผลิต (แหล่งที่มาบันทึกจัดหา/ ตรวจสอบวัตถุดิบ) (๒) คำนวณการผลิตสินค้า (แผนการผลิต/ แผนงาน/ วิธีการ/ ตรวจสอบ/ ควบคุมการผลิตให้ถูกต้องตามหลักวิชาการ) (๓) ด้านเครื่องมือ/ อุปกรณ์และสถานที่ผลิต (ดูแลรักษาเครื่องมืออุปกรณ์/ สถานที่ผลิตให้ถูกต้องลักษณะ) (๔) คำนวณบรรจุและจัดส่ง (การบรรจุหีบห่อ/ ฉลาก/ วิธีการเก็บรักษา และการจัดส่งผลิตภัณฑ์) (๕) การบริหารจัดการด้านบัญชีและการเงิน(๑) คำนวณรายรับ-รายจ่าย (บันทึกการรับ-จ่ายระบบบัญชีเป็ฉบับปัจจุบันและตรวจสอบได้) (๒) คำนวณต้นทุนและกำไร (สรุปผลกำไร ขาดทุน ตามรอบระยะเวลา) (๓) คำนวณการเงินของกลุ่ม (ระดมทุน/ จัดสรรกำไร/ ระเบียบการใช้จ่ายเงิน) (๔) คำนวณทรัพย์สินและหนี้สิน (บันทึกการทรัพย์สินและหนี้สิน) (๕) การปรับปรุงและพัฒนาธุรกิจชุมชนสู่ความยั่งยืน (๑) พัฒนาคำนวณการเรียนรู้ของกลุ่ม/ สมาชิก (ให้มีความรู้ในการบริหารจัดการทุกด้าน) (๒) พัฒนาคำนวณเทคนิคและฝีมือการผลิต (ปรับปรุงเทคนิค ฝีมือการผลิต/ ต่อยอดโดยใช้ฐานภูมิปัญญา วัตถุดิบในประเทศ) (๓) พัฒนาคำนวณผลิตภัณฑ์ หรือบรรจุภัณฑ์ และฉลาก(ออกแบบปรับปรุง พัฒนาสอดคล้องวิถีชุมชน สิ่งแวดล้อม) (๔) พัฒนาปรับปรุงธุรกิจ (จัดทำ เขียน ทบทวนแผนธุรกิจชุมชนสู่ความยั่งยืน) (๕) พัฒนาคำนวณเพิ่มผลผลิตและลดต้นทุน (เพิ่มพูนความรู้ให้กับสมาชิกอย่างต่อเนื่อง) (๕) พัฒนาคำนวณการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมชุมชน(พัฒนาความรู้ในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อมชุมชนให้มีความสมดุลกัน) (๖) (๕) พัฒนาคำนวณการพึ่งตนเอง (พัฒนาเพื่อให้กลุ่มสามารถยืนหยัดอยู่ได้โดยตัวตนเอง)

๔.๑.๒ ข้อมูลทั่วไปของประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่เป็นบุคคลตำบล

ตำบลบะมีพื้นที่การปกครองทั้งสิ้น ๑๕ หมู่บ้าน มีจำนวนครัวเรือน ๑,๒๑๔ ครัวเรือน ทิศเหนือ ติดต่อกับ เขตตำบลท่าตูม และเขตอำเภอชุมพลบุรี จังหวัดสุรินทร์ ทิศใต้ ติดต่อกับ เขตอำเภอจอมพระ ตำบลชุมแสง จังหวัดสุรินทร์ ทิศตะวันออก ติดต่อกับ เขตตำบลหนองเมธี จังหวัดสุรินทร์ ทิศตะวันตก ติดต่อกับ เขตตำบลกระโพ จังหวัดสุรินทร์ จำนวนประชากรในเขต อบต. ๖,๗๑๒ คน อาชีพหลัก ทำนา อาชีพเสริม รับจ้าง ที่ทำการ อบต. ๑ แห่ง สถานีอนามัย ๑ แห่ง วัด ๓ แห่ง^๑ ในการวิเคราะห์ ข้อมูลทั่วไปของประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่เป็น บุคคลตำบล แบ่งประเด็นวิเคราะห์ เป็น ๕ ประเด็น คือ ๑) สภาพความเป็นอยู่ของประชากร ๒) ความเชื่อทางศาสนา ๓) พัฒนาการและการ

^๑ ThaiTambon.com 2000.

ดำเนินกิจกรรมวิสาหกิจชุมชนของ กลุ่มเกษตรอินทรีย์ชุมชนบะ ๔) จำนวนของประชากร ซึ่งจากการสังเกตสภาพทั่วไปของชุมชนเป็นดังนี้

๑) สภาพความเป็นอยู่ของประชากร ชุมชนตำบลบะมีประชากรค่อนข้างหนาแน่น อยู่ห่างจากตัวอำเภอประมาณ ๑๕ กิโลเมตร ถนน ไทรคมนาคน และสิ่งสาธารณูปโภคต่างๆ สะดวกสบาย การวางผังโครงสร้างอาคารบ้านเรือนค่อนข้างเป็นระเบียบ มี ห้วยระวีแหล่งน้ำธรรมชาติไหลผ่าน มีวิถีชีวิตความเป็นอยู่แบบชาวบ้านพึ่งพาด้านการเกษตรทำไร่ ทำนา ทำสวนเพื่อยังชีพเป็นส่วนใหญ่ รองลงมาคือค้าอาชีพรับจ้าง บางส่วนประกอบธุรกิจค้าขายได้แก่ขายของชำ ขายอาหาร บางส่วนเป็นข้าราชการ วิถีชีวิตด้านเศรษฐกิจมีความใกล้เคียงสังคมเมืองขึ้นอยู่กับพื้นที่ที่สังเกตว่าคนในชุมชนบะมีข้าราชการชั้นปัญญาชนมากเมื่อเทียบกับชุมชนที่ใกล้เคียง ดังนั้นจึงเป็นเงื่อนไขที่เอื้อต่อการรวมกลุ่มและวางแผนค่อนข้างเป็นระบบ เป็นขั้นตอนมีทิศทางในการดำเนินงานชัดเจน

ภาพที่ ๔.๑

โครงสร้างทางกายภาพของชุมชนบะ

๒) ความเชื่อทางศาสนา ชุมชนบ้านบะมีความเชื่อถือและศรัทธาในพุทธศาสนา วัดเป็นวัดบ้านตั้งอยู่ท่ามกลางชุมชน ศาสนสถาน ศาสนวัตถุภายในวัดมีความเก่าแก่แสดงถึงร่องรอยของความรุ่งเรืองมาตั้งแต่ในอดีต ปัจจุบันยังคงเป็นศูนย์กลางทางศาสนาของชุมชนมีบทบาทด้านสานพิธีพระสงฆ์ในวัดก็เข้าร่วมและเป็นผู้นำกิจกรรมของชุมชนในรูปแบบใหม่ตามสภาพการณ์ของโลกยุคใหม่ อย่างเช่นการรวมกลุ่มเพื่อกิจกรรมทางเศรษฐกิจของชุมชนเจ้าอาวาสเข้าร่วมเป็นสมาชิกด้วยทุกกลุ่ม

แสดงให้เห็นถึงบทบาทวัดและบ้านมีความสนิทกันแนบแน่น คนวัยสูงอายุยังเข้าวัดฟังธรรม รักษาขนบธรรมเนียมพุทธแบบชาวบ้านไว้ได้ แต่เยาวชนคนหนุ่มสาวให้ความสำคัญกับวัดน้อยลง

ภาพที่ ๔.๒

วัดโพธิ์หิมวันต์ตั้งอยู่ท่ามกลางชุมชน

๓) พัฒนาการและการดำเนินกิจกรรมของกลุ่ม เกษตรอินทรีย์ชุมชนบะ แรกเริ่มของวิสาหกิจชุมชนกลุ่มนี้ พัฒนามาจากกลุ่มที่เรียกตัวเองว่า “สหกรณ์กลุ่มผู้ผลิตข้าวหอมมะลิเกษตรอินทรีย์ชุมชนบะ” กลุ่มนี้มีดำเนินการหลักๆ ๔-๕ ประการ ได้แก่ การระดมทุนหรือหุ้น การผลิตปุ๋ยอินทรีย์ การรับซื้อข้าวเปลือกมาสีแล้วจำหน่าย การผลิต/จำหน่ายพันธุ์ข้าวหอมมะลิ การเปิดโรงเรียนชาวนา การจัดตั้งโรงสีสหกรณ์ การสร้างโรงงานผลิตปุ๋ยอินทรีย์(เม็ด) และอื่นๆ โดยมีความมุ่งมั่นว่า “เราจะทำดินของเราทุกอณูให้มีความอุดมสมบูรณ์ที่สุด เราจะทำให้สรรพสิ่งทั้งปวงที่เกิดบนแผ่นดินเราให้มีค่ามีราคาและให้เกิดประโยชน์ต่อมวลมนุษยชาติมากที่สุด เราจะไม่นิ่งดูตายแม้ใครจะนิ่งเฉย”^๑ ต่อมากิจการโรงสีของสหกรณ์กลายเป็นกิจกรรมหลักที่สร้างรายได้ให้สมาชิกเติบโตและมีความมั่นคง ดังจะกล่าวถึงรายละเอียดต่อไป

โดยทั่วไปสภาพความเป็นอยู่ในด้านเศรษฐกิจของชุมชนตำบลบะมีการรวมกลุ่มหลายกลุ่มที่ดำเนินกิจกรรมในการช่วยเหลือตัวเอง เช่น “กลุ่มออมทรัพย์ กลุ่มธนาคารยา กลุ่มเกษตรอินทรีย์ กลุ่มหมอ

^๑ นายประยงค์ กรองทอง, “ประธานแถลง ไตรมาสแรก”. หนังสือพิมพ์บ้านนอกข้างน้อย (พฤษภาคม ๒๕๔๘): หน้า ๑.

ดิน กลุ่มน้ำประปา กลุ่มเลี้ยงโค กลุ่มสาธิตการตลาด กลุ่มธนาคารข้าว กลุ่มจักสาน กลุ่มยาสมุนไพร ”^๑ เป็นต้น กลุ่มเกษตรอินทรีย์ชุมชนบะ เริ่มต้นขึ้นเมื่อเดือนธันวาคม ๒๕๔๗ มี คณะกรรมการดำเนินการ จำนวน ๒๒ คน ซึ่งมี นายวสันต์ สมอ่อน เป็นประธาน นายประยงค์ กรองทอง และนายคม บุญมี เป็น รองประธาน และได้สรรหาที่ปรึกษาอีกจำนวน ๑๐ คน มีนายอำเภอท่าตูม เป็นประธานที่ปรึกษา มี สมาชิก ลงหุ้นจำนวน ๑๒๖ ราย ได้ข้าวเปลือกจำนวน ๑๗ ตันกว่า และเงินที่เป็นหุ้นจำนวน ๑๗,๐๐๐ บาท และเงินค่าลงทะเบียนสมาชิกจำนวน ๑๒,๖๐๐ บาท ดำเนินงานในรูปแบบสหกรณ์โรงสีข้าว โดยมีการดำเนินงานดังนี้ ๑) รับซื้อข้าวเปลือกจากสมาชิก ๒) แปรรูป และจำหน่ายข้าวเปลือกแก่สมาชิกและบุคคลทั่วไป ผลิตปุ๋ยอินทรีย์จำนวน ๓๐ ตัน เพื่อบริการและจำหน่ายแก่สมาชิกและบุคคลทั่วไป ๓) ดำเนินการผลิต ในบริเวณสวนป่างามเลิศ โรงเรียนลานทรายพิทยาคม (ยี่มใช้ชั่วคราว) ๔) เสนอโครงการอบรมเชิงปฏิบัติการ ผลิตปุ๋ยอินทรีย์แก่สมาชิก ต่อองค์การบริหารส่วนตำบลบะ ๕) เสนอโครงการอบรมเชิงปฏิบัติการ และดำเนินการ ผลิตข้าวหอมมะลิเกษตรอินทรีย์แก่สมาชิก ต่อองค์การบริหารส่วนตำบลบะ ๖) เสนอโครงการขออนุมัติงบประมาณจัดสร้างโรงงานผลิตปุ๋ยสมบูรณ์แบบ ต่อกรมพัฒนาที่ดิน กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ๗ เสนอโครงการจัดสร้างโกดังรับซื้อและเก็บข้าว ต่อสหกรณ์จังหวัดสุรินทร์ ๘) เสนอโครงการจัดตั้งปั้มน้ำมันสหกรณ์ ต่อบริษัทบางจาก ๙) ส่งคณะกรรมการหรือสมาชิก เข้าร่วมอบรม ศึกษาดูงานที่เกี่ยวข้องกับงานที่กำลังดำเนินงานอยู่ ตามโอกาสต่าง ๆ ที่มี

ภาพที่ ๔.๓

โรงสีข้าวของกลุ่มเกษตรอินทรีย์ชุมชนบะ

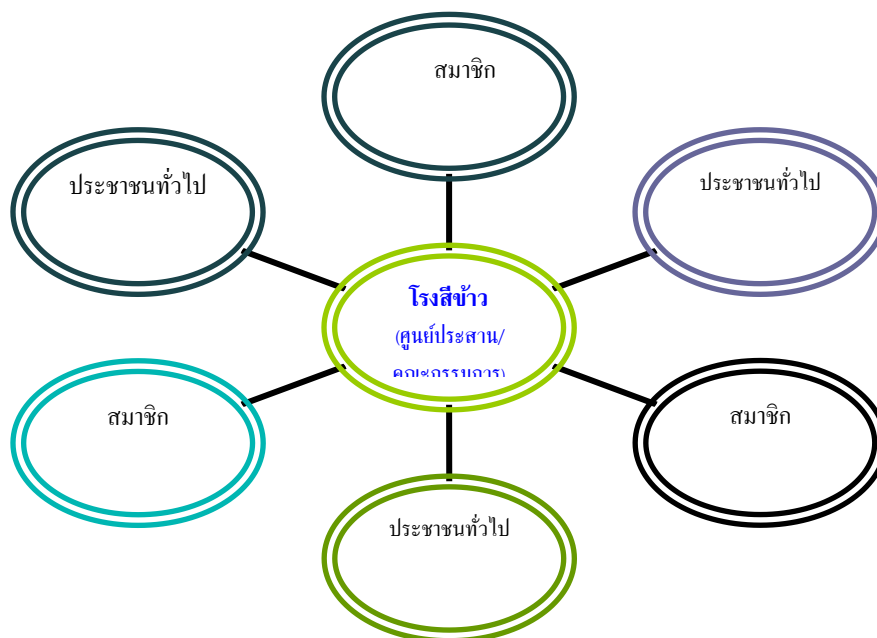
^๑ พระครูสุคนธ์ศีลการ. เจ้าอาวาสวัดโพธิ์พิมวันต์. เสวนากลุ่ม วันที่ ๑ มิถุนายน ๒๕๕๔.

การดำเนินกิจกรรมวิสาหกิจชุมชนของกลุ่ม วิสาหกิจชุมชนแห่งนี้สามารถดำเนินการได้อย่างเป็นรูปเป็นร่างในเดือนมกราคม ๒๕๔๘ ภายใต้อำนาจบังคับสหกรณ์กลุ่มผู้ผลิตข้าวหอมมะลิเกษตรอินทรีย์ ชุมชนบะ (สขอบ.) พุทธศักราช ๒๕๔๘ ประเภท สหกรณ์การผลิตและการแปรรูปจำหน่าย ที่ตั้งสำนักงาน สำนักงานสหกรณ์กลุ่มผู้ผลิตข้าวหอมมะลิเกษตรอินทรีย์ ชุมชนบะ หมู่ที่ ๑ บ้านบะ ตำบลบะ อำเภอบ้านดง จังหวัดสุรินทร์ โดยมีวัตถุประสงค์ ดังนี้ เพื่อส่งเสริมฐานะ ความมั่นคงทางเศรษฐกิจของสมาชิก โดยวิธีร่วมกันดำเนินกิจกรรมเพื่อประโยชน์ด้วยกัน หรือสงเคราะห์ซึ่งกันและกันในข้อต่อไปนี้

- ๑) เพื่อส่งเสริมให้สมาชิกออมทรัพย์ โดยช่วยให้สมาชิกสงวนส่วนแห่งรายได้ของตนไว้ในทางอันมั่นคง และได้รับประโยชน์ตามสมควร
- ๒) เพื่อรับฝากข้าวเปลือก ผลิตผลทางการเกษตร หรือเงินจากสมาชิก
- ๓) เพื่อส่งเสริมให้สมาชิกทำการเกษตรปลอดสารพิษ และเกษตรอินทรีย์
- ๔) เพื่อส่งเสริมให้สมาชิกผลิตปุ๋ยหมักหรือปุ๋ยอินทรีย์ใช้เองได้ และจำหน่าย
- ๕) เพื่อจัดตั้งโรงสีขนาดกลาง/ใหญ่ เพื่อแปรรูปข้าวเปลือกส่งไปจำหน่าย
- ๖) เพื่อรับซื้อและจำหน่ายผลิตผลข้าวจากสมาชิกและบุคคลทั่วไป
- ๗) เพื่อจัดให้สมาชิกสามารถกู้ข้าวเปลือกหรือเงินได้ตามข้อกำหนดอันสมควร
- ๘) เพื่อส่งเสริมช่วยเหลือซึ่งกันและกันและช่วยตัวเองในหมู่สมาชิก
- ๙) เพื่อจัดหาทุนพัฒนากิจการตามวัตถุประสงค์
- ๑๐) เพื่อให้สหกรณ์อื่นกู้ยืม
- ๑๐) เพื่อส่งเสริมให้สมาชิกมีที่ดินเป็นของตนเอง และมีเครื่องมือ อุปกรณ์ และปัจจัยในการผลิตข้าวอย่างพอเพียง
- ๑๑) ร่วมมือกับทางราชการ สันนิบาตสหกรณ์ ชุมชนสหกรณ์ และสหกรณ์อื่น เพื่อส่งเสริมและปรับปรุงกิจการของสหกรณ์ และ
- ๑๒) การกระทำการต่าง ๆ ตามที่อนุญาตไว้ในกฎหมายว่าด้วยสหกรณ์ หรือกฎหมายอื่น เพื่อให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่กล่าวข้างต้น ทั้งนี้รวมถึงกรรมสิทธิ์หรือทรัพย์สินที่ครอบครอง ก่อสร้าง ซื้อแลกเปลี่ยน โอนหรือรับโอน เช่าหรือให้เช่า เช่าซื้อหรือให้เช่าซื้อ จำนองหรือรับ จำนอง จำนำหรือรับจำนำ ขายหรือจำหน่าย ซึ่งทรัพย์สิน ตลอดจนดำเนินกิจการอื่นบรรดาที่เกี่ยวกับหรือเนื่องในการจัดการให้สำเร็จตามวัตถุประสงค์ด้วย

การดำเนินงานของกลุ่มมีการปรับเปลี่ยนชื่อและเพิ่มกิจกรรมใหม่บ้างตามสถานการณ์ จากที่ทำในลักษณะสหกรณ์ก็เปลี่ยนเป็นวิสาหกิจชุมชน โรงสีข้าวถือเป็นกิจกรรมหลักของกลุ่มซึ่งมีความเข้มแข็งและมั่นคงมาโดยตลอด ในปัจจุบันมีสมาชิกเพิ่มขึ้นมาก และขยายขอบเขตการให้บริการได้อย่างกว้างขวาง ลักษณะการดำเนินงานของกลุ่มเขียนเป็นผังได้ดังนี้

ผังที่ ๔.๑
รูปแบบการดำเนินงานของกลุ่ม

๔) ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่เป็นบุคคลตำบละ ใช้ชื่อตามที่ปรากฏในเอกสารว่า “กลุ่มเกษตรอินทรีย์ชุมชนบะ ” คณะผู้วิจัยได้เดินทางไปเก็บข้อมูลภาคสนามโดยใช้สถานที่ ศาลาวัดโพธิ์หมวันต์ ตำบลบะ อำเภอท่าตูม จังหวัดสุรินทร์ ในวันที่ ๑๘ มีนาคม ๒๕๕๔ มีผู้เข้าร่วมประชุมเสวนากลุ่มจำนวน ๔๐ รูป/คน ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่เป็นบุคคลตำบละจำนวนนี้ มีทั้งที่เป็นผู้บริหาร คณะสงฆ์ระดับตำบล นักวิชาการ นายกองค์การบริหารส่วนตำบล ที่ปรึกษาของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน และสมาชิกวิสาหกิจชุมชนตำบละ ซึ่งกลุ่มบุคคลนอกเหนือจากสมาชิกกลุ่มเกษตรอินทรีย์ชุมชนบะเหล่านี้คณะผู้วิจัยได้ไปเก็บข้อมูลโดยสนทนากลุ่มเป็นรายบุคคลในช่วงเดือนมีนาคม ๒๕๕๔ จำนวนประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ได้มาโดยการสนทนากลุ่มและการสนทนากลุ่มมีทั้งหมด ๓๕ รูป/คน เขียนเป็นตารางได้ดังนี้

ตารางที่ ๔.๒

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างด้านบุคคลตำบลปะ

ประชากร	จำนวนกลุ่มตัวอย่าง
● ผู้บริหารคณะสงฆ์ระดับตำบล	๑
● นักวิชาการ/หัวหน้าส่วนงานระดับอำเภอ	๑
● นายกองค์การบริหารส่วนตำบล	๑
● ที่ปรึกษาของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน	๑
● สมาชิกวิสาหกิจชุมชนตำบลปะ	๓๕
รวม	๔๓

ลักษณะประชากรและกลุ่มตัวอย่างของชุมชนตำบลปะมีทั้งกลุ่มปัญญาชนผู้มีความรู้ดีและประชาชนชาวบ้านธรรมดาผสมผสานกัน การให้ข้อมูลจึงเป็นไปทั้งเชิงวิชาการและไม่เป็นวิชาการแต่เป็นข้อมูลที่ตรงไปตรงมาแบบชาวบ้าน เป็นที่สังเกตว่าชาวพุทธชุมชนนี้มีความผูกพันกับวัดวาอารามอย่างแนบแน่น กิจกรรมทุกอย่างของวัดชุมชนยังให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี อีกด้านหนึ่งกิจกรรมของชุมชนเกือบทุกอย่างนิมนต์พระสงฆ์คือเจ้าอาวาสเข้าไปมีส่วนรับรู้และบางอย่างพระสงฆ์ก็เข้าไปรับผิดชอบร่วมจากบริบททั่วไปของชุมชนบ้านปะ สรุปได้ว่าชุมชนปะดำเนินชีวิตบนรากฐานวัฒนธรรมพุทธในขณะเดียวกันก็พยายามปรับกระแสวัฒนธรรมใหม่ทางด้านความเป็นอยู่ เช่น ด้านการปกครอง ด้านเศรษฐกิจ ด้านการศึกษา เป็นต้น ให้มีความกลมกลืนสมดุล ดังนั้นสภาพชุมชน สังคมในปัจจุบันจึงอยู่ในภาวะที่กำลังเปลี่ยนแปลงไปสู่สิ่งใหม่ ความฉลาดรอบรู้ของคนในชุมชนที่มากพอเป็นต้นทุนช่วยให้อำเภอสิ่งใหม่ผสมผสานสิ่งให้เกิดความหมายและคุณค่าได้ดี

๔.๑.๓ ข้อมูลทั่วไปของประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่เป็นบุคคลตำบลหนองบัว

ตำบลหนองบัวแยกออกมาจากอำเภอท่าตูมประมาณ พ.ศ. ๒๕๑๘ โดยมีหมู่บ้านเริ่มก่อตั้งครั้งแรก ๕ หมู่บ้าน ต่อมาก็แยกเพิ่มอีก ๒ หมู่บ้าน รวม ๑๑ หมู่บ้าน ใช้ชื่อตำบลว่า ตำบลหนองบัว ซึ่งมีกำเนิดมาจากหนองบัวใหญ่ สภาพทั่วไปของตำบลเป็นที่ราบลุ่ม ดินแม่น้ำ และป่าไม้ ทิศเหนือ ติดต่อกับ แม่น้ำมูลและตำบลโพนครก อำเภอท่าตูม ทิศใต้ ติดต่อกับ ตำบลบัวโคก อำเภอท่าตูม ทิศตะวันออก ติดต่อกับ ตำบลน้ำเขียว อำเภอรัตนบุรี ทิศตะวันตก ติดต่อกับ ตำบลท่าตูม อำเภอท่าตูม จำนวนประชากร ข้อมูล ปี ๒๕๔๗ ตำบลหนองบัว มีประชากรทั้งสิ้น ๔,๕๔๕ คน แยกเป็นชาย ๒,๔๑๓ คน หญิง ๒,๕๓๒ คน มีความหนาแน่นเฉลี่ย ๑๓๐ คน / ตารางกิโลเมตร สภาพทางเศรษฐกิจ อาชีพของประชากรเขตตำบลหนองบัว ทำนา ๕๐ % รับจ้าง ๕ % ค้าขาย ๔ % รับราชการ ๑.๕ % หน่วยธุรกิจในพื้นที่ตำบลหนองบัว มีปั๊มน้ำมันขนาดใหญ่ 1 แห่ง ปั๊มน้ำมันหลอดเก่า ๑๒ แห่ง ร้านขายของชำ ๔๐ แห่ง ร้านตัดผม ๕ แห่ง ร้าน

เสริมสวย ๔ แห่ง เย็บจักร (๕ เครื่องขึ้นไป) ๑๓ แห่ง ซ่อม ประ พุ รธ ๗ แห่ง โรงสีเล็ก ๓๗ แห่ง โรงสีกลาง ๕ แห่ง การขนส่งและการคมนาคม / ยานพาหนะ มีรถปิกอัพ ๑๔๐ คัน รถจักรยานยนต์ ๘๐๓ คัน รถจักรยาน ๖๘๑ คัน รถอีแต๋น ๕๔ คัน มีเครื่องคอมพิวเตอร์ ๒๓๗ เครื่อง จำนวนครัวเรือนที่ใช้อินเทอร์เน็ต ๑๘ ครัวเรือน^๑ ในการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่เป็น บุคคลตำบลหนองบัว แบ่งประเด็นวิเคราะห์เป็น ๕ ประเด็น คือ ๑) สภาพความเป็นอยู่ของประชากร ๒) จำนวนของประชากร ๓) พัฒนาการและการดำเนินกิจกรรมวิสาหกิจชุมชนของกลุ่ม ๔) ความเชื่อทางศาสนา ซึ่งจากการสังเกตสภาพทั่วไปของชุมชนเป็นดังนี้

๑) สภาพความเป็นอยู่ของประชากร ตำบลหนองบัว ตั้งอยู่บนเส้นทางระหว่างอำเภอท่าตูมกับอำเภอรัตนบุรี อยู่ห่างจากตัวอำเภอประมาณ ๕ กิโลเมตร ถนน โตรคมนาคม และสิ่งสาธารณูปโภคต่างๆ สะดวกสบาย การวางผังโครงสร้างอาคารบ้านเรือนค่อนข้างแคบ แออัด ไม่เป็นระเบียบ มีแม่น้ำมูลเป็นแหล่งน้ำธรรมชาติไหลผ่าน จุดเด่นคือมีวัด โรงเรียน อบต และอนามัย อยู่ในชุมชน เวลาที่มีกิจกรรมรวมกลุ่มของชุมชนจึงได้รับความร่วมมือ มีวิถีชีวิตความเป็นอยู่แบบชาวบ้านพึ่งพาอาศัยกันเกยตื้นทำไร่ทำนา ทำสวนเพื่อยังชีพเป็นส่วนใหญ่ รองลงมาอาชีพรับจ้าง บางส่วนประกอบธุรกิจค้าขายได้แก่ขายของชำ ขายอาหาร เนื่องจากชุมชนเป็นเส้นทางผ่านระหว่าง ๒ อำเภอใหญ่ กอรปกับประชากรอยู่หนาแน่น คนที่มีบ้านอยู่ริมถนนจึงยึดอาชีพค้าขายเป็นส่วนใหญ่ มีบางส่วนเป็นข้าราชการ วิถีชีวิตด้านเศรษฐกิจมีความใกล้เคียงสังคมเมืองซื้ออยู่ซื้อกิน ซึ่งถือว่าเป็นกระแสชีวิตแนวใหม่ จากรากฐานเดิมที่ “เฮ็ดอยู่เฮ็ดกิน” กลายมาเป็นเฮ็ดซื้อ เฮ็ดขาย ” การณ์เปลี่ยนแปลงเช่นนี้ย่อมก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคมอย่างอื่นตามมา

^๑ เรวรงค์ ศรีขุ่และคณะ, “การศึกษารวบรวมภูมิปัญญาและแสวงหารูปแบบการปลูกฝ้ายพันธุ์พื้นบ้านแบบอินทรีย์ สำหรับใช้ประโยชน์ให้เหมาะสมกับบริบทในชุมชน”, หน้า ๑๔.

ภาพที่ ๔.๔

โครงสร้างทางกายภาพของชุมชนตำบลหนองบัว

๒) ความเชื่อทางศาสนา ชุมชนหนองบัวมีความเชื่อถือและศรัทธาในพุทธศาสนาอย่างน่าสนใจ ทุกวันพระจะมีประชาชนเข้าทำบุญในวัดจำนวนมากถึง ๓๐๐ – ๕๐๐ คน ชาวพุทธที่มีความเชื่อมั่นเช่นนี้ย่อมมีนัยที่สำคัญว่าคนในชุมชนมีความเคารพเลื่อมใสศรัทธาต่อพระสงฆ์ ชุมชนนี้มีวัดอยู่ ๒ วัด สำหรับจำปาหนองบัวอันเป็นสถานที่เก็บข้อมูลเป็นวัดบ้านตั้งอยู่ท่ามกลางชุมชน ศาสนสถาน ศาสนวัตถุภายในวัดมีความเก่าแก่แสดงถึงร่องรอยของความรุ่งเรืองมาตั้งแต่ในอดีต ปัจจุบันยังคงเป็นศูนย์กลางทางศาสนาของชุมชน บทบาทของพระและวัดแห่งนี้ก็คล้ายกับที่ตำบลบะเกือ พระสงฆ์ในวัดก็เข้าร่วมและเป็นผู้นำกิจกรรมของชุมชนในรูปแบบใหม่ตามสภาพการณ์ของโลกยุคใหม่ อย่างเช่นการรวมกลุ่มเพื่อกิจกรรมทางเศรษฐกิจของชุมชนเจ้าอาวาสเข้าร่วมเป็นสมาชิกด้วยทุกกลุ่ม

ภาพที่ ๔.๕

สภาพวัดจำปาหนองบัว ตั้งอยู่ท่ามกลางชุมชน

๓) พัฒนาการและการดำเนินกิจกรรมวิสาหกิจชุมชนของกลุ่มเครือข่ายแม่บ้านทอผ้า
 ย้อมสีธรรมชาติ เริ่มต้นเมื่อปี ๒๕๒๘ จากการได้เมล็ดพันธุ์พืชจากทางเกษตรอำเภอท่าตูมแจกให้ จับแต่
 ไม่ประสบผลเนื่องจากผลผลิตทางการเกษตรราคาตกต่ำมาก จึงเปลี่ยนทอผ้าขายกัน ประมาณปี ๒๕๒๙
 สมาชิกที่รวมกลุ่มกันทอผ้านั้นในช่วงแรก ๆ จะมีการเอาหูกมาวางไว้ที่บ้านประธาน คือ ป้าจอม จากนั้น
 กิจกรรมดังกล่าวค่อยเจริญเติบโตขึ้นเรื่อยๆ จากสมาชิกจำนวน ๒๐ ในปีพ.ศ.๒๕๓๐ ต่อมาปี พ.ศ.๒๕๓๘
 มีจำนวนสมาชิกถึง ๑๐๒ คน และการดำเนินงานของกลุ่มมีความเป็นระบบมากขึ้น ดำเนินการภายใต้
 รูปแบบคณะกรรมการ แต่ละฝ่ายมีบทบาทหน้าที่รับผิดชอบ และได้มีชื่อเรียกอย่างเป็นทางการว่า “กลุ่ม
 เครือข่ายแม่บ้านทอผ้าย้อมสีธรรมชาติ ตำบลหนองบัว อำเภอท่าตูม จังหวัดสุรินทร์” วิสาหกิจชุมชนแห่ง
 นี้ได้รับการสนับสนุนจากหลายฝ่าย เช่น มูลนิธิการศึกษาเพื่อชีวิตและสังคม เป็นทั้งพี่เลี้ยงทั้งต้นทุนทาง
 ความรู้และต้นทุนทางการเงิน นอกจากนี้ก็มี โครงการกู้เงินจากมูลนิธิไทย – เยอรมันเพื่อการพัฒนา
 องค์การบริหารส่วนตำบลหนองบัว ให้การสนับสนุนด้านการเงิน ในปัจจุบันกลุ่มเครือข่ายแม่บ้านทอผ้า
 ตำบลหนองบัว อำเภอท่าตูม จังหวัดสุรินทร์ ซึ่งเป็นกลุ่มองค์การชาวบ้านที่มีความเข้มแข็งมากกลุ่มหนึ่ง
 กลุ่มเครือข่ายแม่บ้านทอผ้าย้อมสีธรรมชาติจัดตั้งขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์ ดังนี้ (๑) เพื่อให้มีการจัดตั้งกลุ่ม
 องค์การชาวบ้านที่ชัดเจน/เป็นรูปธรรม (๒) เพื่อให้มีการทำกิจกรรมร่วมกันอย่างสร้างสรรค์และ
 ก่อให้เกิดรายได้เสริมแก่ครอบครัว (๓) เพื่อให้เกิดความคล่องตัวในการบริหารจัดการ / ส่งข้อมูลข่าวสาร
 อย่างทั่วถึง (๔) เพื่อให้มีพลังในการต่อรอง / สร้างโอกาสในการได้รับงบประมาณสนับสนุน (๕) เพื่อให้

มีการอนุรักษ์เอกลักษณ์ / ภูมิปัญญาท้องถิ่น (๖) เพื่อส่งเสริมให้เกิดการพัฒนากลุ่มให้เป็นธุรกิจชุมชนในอนาคต (๗) เพื่อให้ชาวบ้านได้เรียนรู้การบริหารจัดการการเงิน / การบัญชี การผลิต การแปรรูป การตลาด ด้วยตนเอง กิจกรรมหลักของกลุ่มคือทอผ้าซึ่งมีความเข้มแข็งและมั่นคงมาโดยตลอด แต่ในปัจจุบันค่อนข้างได้รับผลกระทบจากที่ที่โรงงานอุตสาหกรรมทอผ้าที่ตั้งอยู่อำเภอท่าตูมดึงเอาสมาชิกรุ่นใหม่เข้าสู่ระบบโรงงาน เท่าที่สังเกตการดำเนินการอยู่ก็เป็นสมาชิกรุ่นเก่าๆ ไม่สามารถสร้างสมาชิกภาพใหม่ๆ ได้ อันเนื่องจากกระทุนิยมอันเป็นกระแสหลักดึงคนออกจากชุมชนเข้าสู่ระบบโรงงาน

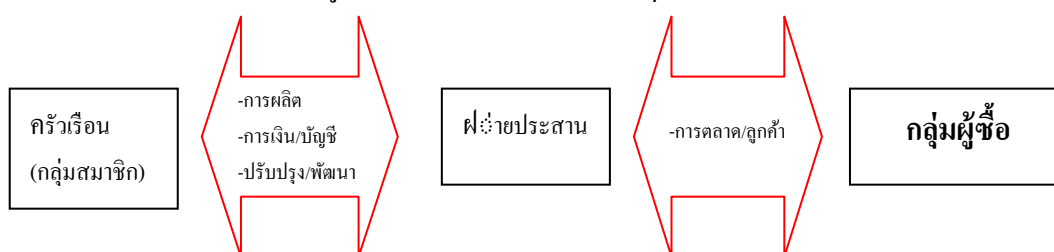
ภาพที่ ๔.๖

อุปกรณ์การทอผ้าและกลุ่มเครือข่ายแม่บ้านทอผ้าย้อมสีธรรมชาติ

แผนผังที่ ๔.๒

รูปแบบการดำเนินงานของกลุ่ม

จากแผนผังข้างต้นอธิบายได้ว่ากิจกรรมหลักๆ ของกลุ่มคือ ผลิตสินค้าที่เป็นผ้าไหม ผ้าด้าย โดยสมาชิกกลุ่มแต่ละคนที่ดำเนินการผลิตอยู่ตามบ้านเรือนของตน แล้วนำไปย้อมสีธรรมชาติ จากนั้นนำไปจำหน่ายโดยมีศูนย์ประสานงานซึ่งทำหน้าที่เป็นทั้งในด้านการตลาด แสวงหาลูกค้า ผู้รับรายการสินค้าจากกลุ่มผู้ซื้อผ่านไปยังสมาชิกที่ทำหน้าที่ในการผลิตและเป็นตัวแทนจำหน่ายสินค้าให้กับผู้ซื้อ

นอกจากนี้ยังทำหน้าที่ด้านการเงิน การบัญชี ตลอดจนถึงแนวทางปรับปรุงพัฒนากลุ่มโดยส่งสมาชิกไปฝึกอบรมเพิ่มทักษะฝีมือตามโอกาสอันควร

๔) ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่เป็นบุคคลตำบลหนองบัว ใช้ชื่อว่า “กลุ่มเครือข่ายแม่บ้านทอผ้าข้อมสัทธิธรรมชาติ ” คณะผู้วิจัยได้เดินทางไปเก็บข้อมูลภาคสนามกับสมาชิกกลุ่มโดยใช้สถานที่ของวัดจำปาหนองบัว ตำบลหนองบัว อำเภอนาคู จังหวัดสุรินทร์ ในวันที่ ๒๘ มีนาคม ๒๕๕๔ มีผู้เข้าร่วมประชุมเสวนากลุ่มจำนวน ๒๔ รูป/คน ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่เป็นบุคคลตำบลหนองบัวจำนวนนี้ มีทั้งที่เป็นผู้บริหารคณะสงฆ์ระดับตำบล นักวิชาการ องค์กรการบริหารส่วนตำบล ที่ปรึกษาของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน และสมาชิกวิสาหกิจชุมชนตำบลบะ ซึ่งกลุ่มบุคคลนอกเหนือจากสมาชิกกลุ่มเครือข่ายแม่บ้านทอผ้าข้อมสัทธิธรรมชาติเหล่านี้คณะผู้วิจัยได้ไปเก็บข้อมูลโดยสนทนากลุ่มเป็นรายบุคคลในช่วงเดือนมีนาคม ๒๕๕๔ จำนวนประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ได้มาโดยการสนทนากลุ่มและการสนทนากลุ่มมีทั้งหมด ๒๘ รูป/คน เขียนเป็นตารางได้ดังนี้

ตารางที่ ๔.๓

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างด้านบุคคลตำบลหนองบัว

ประชากร	จำนวนกลุ่มตัวอย่าง
● ผู้บริหารคณะสงฆ์ระดับตำบล	๑
● นักวิชาการ/หัวหน้าส่วนราชการระดับอำเภอ	๑
● นายกองค์การบริหารส่วนตำบล	๑
● ที่ปรึกษาของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน	๑
● กลุ่มบุคคลที่เป็นสมาชิกวิสาหกิจชุมชน	๒๔
รวม	๒๘

ลักษณะประชากรและกลุ่มตัวอย่างของชุมชนตำบลหนองบัวเป็นชาวบ้านธรรมดา มีอาชีพหลักทำนา ทำสวน รับจ้างทั่วไป การจับกลุ่มทอผ้าจึงเป็นอาชีพเสริม จะทำได้ต่อเมื่อว่างจากภารกิจหลัก การให้ข้อมูลเป็นข้อมูลที่ตรงไปตรงมาแบบชาวบ้าน เป็นที่สังเกตว่าชาวพุทธชุมชนนี้มีความผูกพันกับวัดวาอารามอย่างแนบแน่น กิจกรรมทุกอย่างของวัดชุมชนยังให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี อีกด้านหนึ่งกิจกรรมของชุมชนเกือบทุกอย่างนิมนต์พระสงฆ์คือเจ้าอาวาสเข้าไปมีส่วนรับรู้และบางอย่างพระสงฆ์ก็เข้าไปรับผิดชอบร่วม

จากบริบททั่วไปของชุมชนหนองบัว สรุปได้ว่าชุมชนหนองบัวดำเนินชีวิตบนรากฐานวัฒนธรรมพุทธในขณะเดียวกันก็พยายามปรับกระแสวัฒนธรรมใหม่ทางด้านความเป็นอยู่ เช่น ด้านการปกครอง ด้านเศรษฐกิจ ด้านการศึกษา เป็นต้น ให้มีความกลมกลืนสมดุล ดังนั้นสภาพชุมชน สังคมในปัจจุบันจึงอยู่ในภาวะที่กำลังเปลี่ยนแปลงไปสู่สิ่งใหม่ ความฉลาดรอบรู้ของคนในชุมชนที่มากพอเป็นต้นทุนช่วยให้รับเอาสิ่งใหม่ผสมผสานสิ่งให้เกิดความหมายและคุณค่า

สรุป ประชากรและกลุ่มตัวอย่างด้านบุคคล ของตำบลบะและตำบลหนองบัว มีลักษณะที่แตกต่างกันในด้านของการรวมกลุ่ม พัฒนาการของกลุ่มชุมชนบะผู้นำกลุ่มและสมาชิกกลุ่มส่วนใหญ่เป็นกลุ่มคนที่ผ่านการศึกษามาดีพอสมควรเช่นผู้ริเริ่มเป็นอดีตผู้อำนวยการของโรงเรียน การดำเนินงานของกลุ่มจึงมีระบบเป็นขั้นตอน ส่วนชุมชนตำบลหนองบัวผู้นำเป็นผู้มีการศึกษาดีแต่สมาชิกส่วนใหญ่เป็นชาวบ้านทั่วไป การดำเนินกิจกรรมกลุ่มขึ้นอยู่กับจังหวะโอกาสที่ว่างจากการงานหลักของครอบครัว แต่ทั้งสองกลุ่มก็มีความคล้ายคลึงกันในการพัฒนาการคือการเปลี่ยนแปลงไปเรื่อยๆ ตามสภาพการณ์ สรุปภาพรวมของประชากรและกลุ่มตัวอย่างด้านบุคคล ได้ดังนี้

ตารางที่ ๔.๔

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างด้านบุคคล

ประชากร	จำนวนกลุ่มตัวอย่าง
● ผู้บริหารคณะสงฆ์ระดับตำบล	๒
● นักวิชาการ/หัวหน้าส่วนราชการระดับอำเภอ	๒
● นายกองค์การบริหารส่วนตำบล	๒
● ที่ปรึกษาของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน	๒
● กลุ่มบุคคลที่เป็นสมาชิกวิสาหกิจชุมชน	๕๒
รวม	๖๐

๔.๒ วิเคราะห์หลักพุทธศาสนาในการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนตำบลบะ และกลุ่มเครือข่ายแม่บ้านทอผ้าย้อมสีธรรมชาติตำบลหนองบัว

การวิเคราะห์หลักพุทธศาสนาในการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนตำบลบะ และกลุ่มเครือข่ายแม่บ้านทอผ้าย้อมสีธรรมชาติตำบลหนองบัวแบ่งประเด็นวิเคราะห์เป็น ๒ หัวข้อใหญ่ ได้แก่ ๑) หลักพุทธศาสนาที่ใช้ในการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนกลุ่มเกษตรอินทรีย์ชุมชนบะ ๒) หลักพุทธศาสนาในการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนกลุ่มเครือข่ายแม่บ้านทอผ้าย้อมสีธรรมชาติ ดังนี้

๔.๒.๑ หลักพุทธศาสนาที่ใช้ในการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนกลุ่มเกษตรอินทรีย์ชุมชนปะ

จากการลงเก็บข้อมูลภาคสนามได้กำหนดประเด็นวิเคราะห์ ๕ ประเด็น ได้แก่ ๑) การบริหารจัดการกลุ่มและสมาชิก ๒) การบริหารจัดการด้านการตลาดและลูกค้า ๓) การบริหารจัดการด้านการผลิตและงานสนับสนุนการผลิต ๔) การบริหารจัดการบัญชีและการเงิน ๕) การปรับปรุงและพัฒนาธุรกิจชุมชนสู่ความยั่งยืน ในการดำเนินงานของกลุ่มเกษตรอินทรีย์ชุมชนปะได้ใช้หลักกรรมใดมาสนับสนุนส่งเสริม คำตอบที่ได้จากการสัมภาษณ์กลุ่มและสนทนากลุ่มรายบุคคลได้คำตอบเป็นดังนี้

๑) การบริหารจัดการกลุ่มและสมาชิก ซึ่งแบ่งเป็น ๔ ด้าน ได้แก่ (๑) ดนโครงสร้างและข้อมูลของกลุ่ม เช่น วัตถุประสงค์ กฎ อำนาจหน้าที่ การเปลี่ยนแปลงฐานข้อมูล เป็นต้น หลักกรรมที่ใช้ ได้แก่ หลักสัปปริสธรรม โดยที่เริ่มต้นด้วยการแสวงหาความรู้ แนวทาง รูปแบบ ตลอดจนตั้งคณะกรรมการ การดำเนินการตั้งแต่เริ่มต้น (๒) ดนการนำกลุ่ม เช่น ประสานและกรรมการ เข ไปกระบวนการทำงาน เป็นที่ยอมรับ เป็นต้น หลักกรรมที่ใช้ส่วนใหญ่ ได้แก่ หลักสัปปริสธรรม/หลักพรหมวิหารธรรม (๓) ดนการสื่อสาร ทบทวน และติดตาม เช่น สื่อสารทบทวนข้อมูลกระเปาะบข อึงกับประชุมติดตาม เป็นต้น หลักกรรมที่ใช้ส่วนใหญ่ ได้แก่ หลักอปริหานิยธรรม (๔) ดนความสามารถและการฝึกอบรมการทำงาน เช่น มอบหมายงานให้ ีเหมาะสมกับความสามารถของสมาชิก เป็นต้น หลักกรรมที่ใช้ส่วนใหญ่ ได้แก่ หลักสัปปริสธรรม ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ ๔.๕

หลักพุทธศาสนาที่ใช้ในการบริหารจัดการกลุ่มและสมาชิก

หลักพุทธศาสนาที่ใช้	การบริหารจัดการกลุ่มและสมาชิก
หลักสัปปริสธรรม หลักพรหมวิหารธรรม และหลักอปริหานิยธรรม	● ดนโครงสร้างและข้อมูลของกลุ่ม
	● ด้านการนำกลุ่ม
	● ดนการสื่อสาร ทบทวน และติดตาม
	● ดนความสามารถและการฝึกอบรมการทำงาน

๒) การบริหารจัดการด้านการตลาดและลูกค้า ซึ่งแบ่งเป็น ๒ ด้าน ได้แก่ (๑) ดนตลาดและลูกค้า เช่น ความต้องการ กลุ่มเป้าหมาย แผนการตลาด ช่องทางจำหน่าย ผลิตภัณฑ์ เป็นต้น หลักกรรมที่ใช้ส่วนใหญ่ ได้แก่ หลักปาปนิกกรรม/หลักพรหมวิหารธรรม (๒) ดนการรับคำสั่งซื้อ เช่น การบันทึกคำสั่งซื้อ ส่งมอบสินค้าถูกต้องตรงเวลา ยืนยันคำสั่งซื้อแม่นยำ เป็นต้น หลักกรรมที่ใช้ส่วนใหญ่ ได้แก่ หลักมรวาสธรรม/หลักทฤษฎีธรรมิกัตถะ ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ ๔.๖

หลักพุทธศาสนาที่ใช้ในการบริหารจัดการด้านการตลาดและลูกค้า

หลักธรรมที่ใช้	การบริหารจัดการตลาดและลูกค้า
หลักปาปณิกกรรม หลักพรหมวิหารธรรม หลัก ฌราวาสธรรม และหลักทิวฐธรรมมิกัตถะ	● คำนึงตลาดและลูกค้า ● ด้านการรับคำสั่งซื้อ

๓) การบริหารจัดการ ๒) การผลิตและงานสนับสนุนการผลิต ซึ่งแบ่งเป็น ๔ ด้าน ได้แก่ (๑) คำนึงการจัดซื้อและจัดหาวัตถุดิบหรือปัจจัยการผลิต เช่น แหล่งที่มาบันทึกจัดหา ตรวจสอบ วัตถุดิบ เป็นต้นหลักธรรมที่ใช้ส่วนใหญ่ ได้แก่ หลักสัพปริสธรรม (๒) คำนึงการผลิตสินค้า เช่น แผนการผลิต งบประมาณ วิธีการ ตรวจสอบ ควบคุมการผลิตให้ถูกต้องตามหลักวิชาการ เป็นต้น หลักธรรมที่ใช้ส่วนใหญ่ ได้แก่ หลักสัพปริสธรรม หลักพรหมวิหารธรรม (๓) ด้านเครื่องมือ อุปกรณ์และสถานที่ผลิต คือดูแลรักษาเครื่องมืออุปกรณ์ สถานที่ผลิตให้ ถูกสุขลักษณะ หลักธรรมที่ใช้ส่วนใหญ่ ได้แก่ หลักสัพปริสธรรม หลักทิวฐธรรมมิกัตถะ (๔) คำนึงบรรจุและจัดส่ง ได้แก่ การบรรจุหีบห่อ ฉลาก วิธีการเก็บรักษาและการจัดส่ง ผลิตภัณฑ์ หลักธรรมที่ใช้ส่วนใหญ่ ได้แก่ หลักทิวฐธรรมมิกัตถะ ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ ๔.๗

หลักพุทธศาสนาที่ใช้ในการบริหารจัดการ ๒) การผลิตและงานสนับสนุนการผลิต

หลักธรรมที่ใช้	การบริหารจัดการด้านการผลิตและงานสนับสนุนการผลิต
หลักสัพปริสธรรม หลักพรหมวิหารธรรม และหลักทิวฐธรรมมิกัตถะ	● คำนึงการจัดซื้อและจัดหาวัตถุดิบหรือปัจจัยการผลิต ● คำนึงการผลิตสินค้า ● ด้านเครื่องมือ อุปกรณ์และสถานที่ผลิต ● คำนึงบรรจุและจัดส่ง

๔) การบริหารจัดการ ๓) บัญชีและการเงิน ซึ่งแบ่งเป็น ๔ ด้าน ได้แก่ (๑) คำนึงรายรับ-รายจ่าย เช่น บันทึกการรับ-จ่าย ระบบบัญชีเป็นปัจจุบันและตรวจสอบได้ เป็นต้น หลักธรรมที่ใช้ส่วนใหญ่ ได้แก่ หลักฌราวาสธรรม (๒) คำนึงต้นทุนและกำไร เช่น สรุปผลกำไร ขาดทุน ตามรอบระยะเวลา เป็นต้น หลักธรรมที่ใช้ส่วนใหญ่ ได้แก่ หลักสัพปริสธรรม/หลักปาปณิกกรรม (๓) คำนึงการเงินของกลุ่ม เช่น ระดมทุน จัดสรรกำไร ระเบียบการให้ เงิน เป็นต้น หลักธรรมที่ใช้ส่วนใหญ่ ได้แก่ หลักโลกวิวาท/หลักปาปณิกกรรม (๔) คำนึงทรัพย์สินและหนี้สิน เช่น บันทึกการทรัพย์สินและหนี้สิน เป็นต้น หลักธรรมที่ใช้ส่วนใหญ่ ได้แก่ หลักทิวฐธรรมมิกัตถะ/หลักคิหิสุข ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ ๔.๘

หลักธรรมที่ใช้ในการบริหารจัดการด้านการบัญชีและการเงิน

หลักธรรมที่ใช้	การบริหารจัดการด้านการด้านการบัญชีและการเงิน
หลักมรรคาธรรม หลักสัปปริสธรรม หลักปาปณิกรรม หลักโกทวิภาค หลักทฤษฎีธรรมมิกัตถะ และหลักคิหิสุข	• คาปิรายรับ-รายจ่าย
	• คาปิต้นทุนและกำไร
	• ด้านการเงินของกลุ่ม
	• คาปิทรัพย์สินและหนี้สิน

๕) การปรับปรุงและพัฒนาธุรกิจชุมชนสู่ ความยั่งยืน ซึ่งแบ่งเป็น ๗ ด้าน ได้แก่ (๑) พัฒนาศักยภาพการเรียนรู้ของกลุ่ม/สมาชิก เช่น ให้มีความรู้ในการบริหารจัดการทุกด้าน เป็นต้น หลักธรรมที่ใช้ส่วนใหญ่ ได้แก่ หลักสัปปริสธรรม/หลักมรรคาธรรม (๒) พัฒนาศักยภาพเทคนิคและฝีมือการผลิต เช่น ปรับปรุงเทคนิค ฝีมือการผลิต ต่อยอดโดยใช้ ฐานภูมิปัญญา วัตถุดิบในประเทศ เป็นต้น หลักธรรมที่ใช้ส่วนใหญ่ ได้แก่ หลักสัปปริสธรรม/หลักทฤษฎีธรรมมิกัตถะ (๓) พัฒนาศักยภาพผลิตภัณฑ์หรือบรรจุภัณฑ์ และฉลาก เช่น ออกแบบ ปรับปรุง พัฒนาสอดคล้องวิถีชุมชน สิ่งแวดล้อม เป็นต้นหลักธรรมที่ใช้ส่วนใหญ่ ได้แก่ หลักสัปปริสธรรม/หลักทฤษฎีธรรมมิกัตถะ (๔) พัฒนาปรับปรุงธุรกิจ เช่น จัดทำ เขียน ทบทวนแผนธุรกิจชุมชนสู่ความยั่งยืน เป็นต้น หลักธรรมที่ใช้ส่วนใหญ่ ได้แก่ หลักสัปปริสธรรม//หลักปาปณิกรรม (๕) พัฒนาศักยภาพเพิ่มผลผลิตและลดต้นทุน เช่น เพิ่มพูนความรู้ ให้กับสมาชิก อบต. อีหนึ่ง เป็นต้น หลักธรรมที่ใช้ส่วนใหญ่ ได้แก่ หลักสัปปริสธรรม//หลักปาปณิกรรม (๖) พัฒนาศักยภาพการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ชุมชน เช่น พัฒนาศักยภาพ ในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อมชุมชนให้ มีความสมดุลย์ อยู่ เป็นต้น หลักธรรมที่ใช้ส่วนใหญ่ ได้แก่ หลักสัปปริสธรรม/หลักปาปณิกรรม (๗) พัฒนาศักยภาพพึ่งตนเอง เช่น พัฒนาเพื่อให้กลุ่มสามารถยืนหยัดอยู่ได้ด้วยตนเอง เป็นต้น หลักธรรมที่ใช้ส่วนใหญ่ ได้แก่ หลักสัปปริสธรรม/หลักทฤษฎีธรรมมิกัตถะ ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ ๔.๕

หลักพุทธศาสนาที่ใช้ในการปรับปรุงและพัฒนาธุรกิจชุมชนสู่ความยั่งยืน

หลักธรรมที่ใช้	การปรับปรุงและพัฒนาธุรกิจชุมชนสู่ความยั่งยืน
หลักสัพปริสสธรรม หลักฆราวาสธรรม หลักปาปณิกธรรม หลักทิวฐธรรมิกัตถะ	● พัฒนาด้านการเรียนรู้ของกลุ่ม/สมาชิก
	● พัฒนาด้านเทคนิคและฝีมือการผลิต
	● พัฒนาด้านผลิตภัณฑ์หรือบรรจุภัณฑ์ และฉลาก
	● พัฒนาปรับปรุงธุรกิจ
	● พัฒนาด้านเพิ่มผลผลิตและลดต้นทุน
	● พัฒนาด้านการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมชุมชน
	● พัฒนาด้านการพึ่งตนเอง

มีข้อเพิ่มเติมจากการประเมินการดำเนินงานตนเองของกลุ่มเกษตรกรอินทรีย์ชุมชนบะ จูดเด่น ได้แก่ ความร่วมมือของสมาชิก ความสามัคคี และความทุ่มเท เสียสละ จุดที่ควรปรับปรุงพัฒนา คือ กระบวนการผลิต การบริการ ขาดแคลนบุคลากร คนในชุมชนไม่กล้าเข้ามาบริหารงาน คนที่มีความสามารถมีเวลาให้กับกลุ่มน้อย ขาดความพร้อมเพียงในการประชุม

๔.๒.๒ หลักพุทธศาสนาที่ใช้ในการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนกลุ่มเครือข่ายแม่บ้านทอผ้าย้อมสีธรรมชาติ

จากการลงเก็บข้อมูลภาคสนามได้กำหนดประเด็นวิเคราะห์ ๕ ประเด็น ได้แก่ ๑) การบริหารจัดการกลุ่มและสมาชิก ๒) การบริหารจัดการด้านการตลาดและลูกค้า ๓) การบริหารจัดการด้านการผลิตและงานสนับสนุนการผลิต ๔) การบริหารจัดการด้านบัญชีและการเงิน ๕) การปรับปรุงและพัฒนาธุรกิจชุมชนสู่ความยั่งยืน ในการดำเนินงานของกลุ่มเครือข่ายแม่บ้านย้อมสีธรรมชาติ ได้ใช้หลักธรรมใดมาสนับสนุนส่งเสริม คำตอบที่ได้จากการสัมภาษณ์กลุ่มและสนทนากลุ่มรายบุคคลได้คำตอบเป็นดังนี้

๑) การบริหารจัดการกลุ่มและสมาชิก ซึ่งแบ่งเป็น ๔ ด้าน ได้แก่ (๑) ด้านโครงสร้าง และข้อมูลของกลุ่ม เช่น วัตถุประสงค์ กฎ อำนาจหน้าที่ การเปลี่ยนแปลง ฐานข้อมูล เป็นต้น หลักธรรมที่ใช้ ได้แก่ หลักสัพปริสสธรรม โดยที่เริ่มต้นด้วยการแสวงหาความรู้ แนวทาง รูปแบบ ตลอดถึงตั้งคณะกรรมการ การดำเนินการตั้งแต่เริ่มต้น (๒) ด้านการนำกลุ่ม เช่น ประสานและกรรมการ เข ใจกระบวนการทำงาน เป้าหมายรับ เป็นต้น หลักธรรมที่ใช้ส่วนใหญ่ ได้แก่ หลักสัพปริสสธรรม/หลักพรหมวิหารธรรม (๓) ด้านการสื่อสาร ทบทวน และติดตาม เช่น สื่อสารทบทวนข ้อมูลถูกระเบียบข ้อบังคับ ประชุมติดตาม เป็นต้น หลักธรรมที่ใช้ส่วนใหญ่ ได้แก่ หลักอภิธานิยธรรม (๔) ด้านความสามารถ

และการฝึกอบรมการทำงาน เช่น มอบหมายงานให้ เหมาะสมกับความสามารถของสมาชิก เป็นต้น
 หลักธรรมที่ใช้ส่วนใหญ่ ได้แก่ หลักสัปปริสธรรม ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ ๔.๑๐

หลักพุทธศาสนาที่ใช้ในการบริหารจัดการกลุ่มและสมาชิก

หลักพุทธศาสนาที่ใช้	การบริหารจัดการกลุ่มและสมาชิก
หลักสัปปริสธรรม หลักพรหมวิหารธรรม และ หลักอปริหานิยธรรม	• คำนึงโครงสร้างและข้อมูลของกลุ่ม
	• ด้านการนำกลุ่ม
	• คำนึงการสื่อสาร ทบทวน และติดตาม
	• คำนึงความสามารถและการฝึกอบรมการทำงาน

๒) การบริหารจัดการ คำนึงการตลาดและลูกค้า ซึ่งแบ่งเป็น ๒ ด้าน ได้แก่ (๑) คำนึง
 ตลาดและลูกค้า เช่น ความต้องการ กลุ่มเป้าหมาย แผนการตลาด ช่องทางจำหน่าย ผลิตภัณฑ์ เป็นต้น
 หลักธรรมที่ใช้ส่วนใหญ่ ได้แก่ หลักปาปนิคกรรม/หลักพรหมวิหารธรรม (๒) คำนึงการรับคำสั่งซื้อ เช่น
 การบันทึกคำสั่งซื้อ ส่งมอบสินค้าถูกต้องตรงเวลา ยืนยันคำสั่งซื้อแม่นยำ เป็นต้น หลักธรรมที่ใช้ส่วน
 ใหญ่ ได้แก่ หลักมรพาสาธรรม/หลักทิวฐธรรมมิกัตตะ ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ ๔.๑๑

หลักพุทธศาสนาที่ใช้ในการบริหารจัดการด้านการตลาดและลูกค้า

หลักพุทธศาสนาที่ใช้	การบริหารจัดการกลุ่มและสมาชิก
หลักปาปนิคกรรม หลักพรหมวิหารธรรม	• คำนึงตลาดและลูกค้า
หลักมรพาสาธรรม และหลักทิวฐธรรมมิกัตตะ	• ด้านการการรับคำสั่งซื้อ

๓) การบริหารจัดการ คำนึงการผลิตและงานสนับสนุนการผลิต ซึ่งแบ่งเป็น ๔ ด้าน
 ได้แก่ (๑) คำนึงการจัดซื้อและจัดหาวัตถุดิบหรือป จจัยการผลิต เช่น แหล่งที่มาบันทึกจัดหา ตรวจสอบ
 วัตถุดิบ เป็นต้นหลักธรรมที่ใช้ส่วนใหญ่ ได้แก่ หลักสัปปริสธรรม (๒) คำนึงการผลิตสินค้า เช่น แผนการ
 ผลิต แบงงาน วิธีการ ตรวจสอบ ควบคุมการผลิตให้ถูกต้องตามหลักวิชาการ เป็นต้น หลักธรรมที่ใช้ส่วน
 ใหญ่ ได้แก่ หลักสัปปริสธรรม หลักพรหมวิหารธรรม (๓) ด้านเครื่องมือ อุปกรณ์และสถานที่ผลิต คือ
 ดูแลรักษาเครื่องมืออุปกรณ์ สถานที่ผลิตให้ ปลอดภัยเหมาะสม หลักธรรมที่ใช้ส่วนใหญ่ ได้แก่ หลักสัปปริส
 ธรรม หลักทิวฐธรรมมิกัตตะ (๔) คำนึงบรรจุและจัดส่ง ได้แก่ การบรรจุหีบห่อ ฉลาก วิธีการเก็บรักษา
 และการจัดส่งผลิตภัณฑ์ หลักธรรมที่ใช้ส่วนใหญ่ ได้แก่ หลักทิวฐธรรมมิกัตตะ ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ ๔.๑๒

หลักพุทธศาสนาที่ใช้ในการบริหารจัดการด้านการผลิตและงานสนับสนุนการผลิต

หลักพุทธศาสนาที่ใช้	การบริหารจัดการด้านการผลิตและงานสนับสนุนการผลิต
หลักสัพปริสสธรรม หลักพรหมวิหารธรรม และหลักทฤษฎีธรรมมิกัตตะ	● คำนับการจัดซื้อและจัดหาวัตถุดิบหรือปัจจัยการผลิต
	● คำนับการผลิตสินค้า
	● ด้านเครื่องมือ อุปกรณ์และสถานที่ผลิต
	● คำนับบรรจุและจัดส่ง

๔) การบริหารจัดการ บัญชีและการเงิน ซึ่งแบ่งเป็น ๔ ด้าน ได้แก่ (๑) คำนับรายรับ-รายจ่าย เช่น บันทึกการรับ-จ่าย ระบบบัญชีเป็ ปัจจุบันและตรวจสอบได้ เป็นต้น หลักธรรมที่ใช้ส่วนใหญ่ ได้แก่ หลักมรวาธรรม (๒) คำนับต้นทุนและกำไร เช่น สรุปผลกำไร ขาดทุน ตามรอบระยะเวลา เป็นต้น หลักธรรมที่ใช้ส่วนใหญ่ ได้แก่ หลักสัพปริสสธรรม/หลักปาปณิกธรรม (๓) คำนับการเงินของกลุ่ม เช่น ระดมทุน จัดสรรกำไร ระเบียบการให้ เงิน เป็นต้น หลักธรรมที่ใช้ส่วนใหญ่ ได้แก่ หลักโภควิภาค/หลักปาปณิกธรรม (๔) คำนับทรัพย์สินและหนี้สิน เช่น บันทึกการทรัพย์สินและหนี้สิน เป็นต้น หลักธรรมที่ใช้ส่วนใหญ่ ได้แก่ หลักทฤษฎีธรรมมิกัตตะ/หลักคิหิสุข ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ ๔.๑๓

หลักพุทธศาสนาที่ใช้ในการบริหารจัดการบัญชีและการเงิน

หลักพุทธศาสนาที่ใช้	การบริหารจัดการด้านการบัญชีและการเงิน
หลักมรวาธรรม หลักสัพปริสสธรรมหลักปาปณิกธรรม หลักโภควิภาค หลักทฤษฎีธรรมมิกัตตะ และหลักคิหิสุข	● คำนับรายรับ-รายจ่าย
	● คำนับต้นทุนและกำไร
	● ด้านการเงินของกลุ่ม
	● คำนับทรัพย์สินและหนี้สิน

๕) การปรับปรุงและพัฒนาธุรกิจชุมชน ความยั่งยืน ซึ่งแบ่งเป็น ๓ ด้าน ได้แก่ (๑) พัฒนาคำนับการเรียนรู้ของกลุ่ม/สมาชิก เช่น ให้มีความรู้ในการบริหารจัดการทุกด้าน เป็นต้น หลักธรรมที่ใช้ส่วนใหญ่ ได้แก่ หลักสัพปริสสธรรม/หลักมรวาธรรม (๒) พัฒนาคำนับเทคนิคและฝีมือการผลิต เช่น ปรับปรุงเทคนิค ฝีมือการผลิต ต่อยอดโดยใช้ฐานภูมิปัญญา วัตถุดิบในประเทศ เป็นต้น หลักธรรมที่ใช้ส่วนใหญ่ ได้แก่ หลักสัพปริสสธรรม/หลักทฤษฎีธรรมมิกัตตะ (๓) พัฒนาคำนับผลิตภัณฑ์ หรือบรรจุภัณฑ์ และฉลาก เช่น ออกแบบ ปรับปรุง พัฒนาสอดคล้องวิถีชุมชน สิ่งแวดล้อม เป็นต้นหลักธรรมที่ใช้ส่วนใหญ่ ได้แก่ หลักสัพปริสสธรรม/หลักทฤษฎีธรรมมิกัตตะ (๔) พัฒนาปรับปรุงธุรกิจ เช่น จัดทำ เขียน ทบทวนแผนธุรกิจชุมชนสู่ความยั่งยืน เป็นต้น หลักธรรมที่ใช้ส่วนใหญ่ ได้แก่ หลักสัพปริสสธรรม/หลักปาปณิกธรรม

(๕) พัฒนาศักยภาพเพิ่มผลผลิตและลดต้นทุน เช่น เพิ่มพูนความรู้ ให้กับสมาชิกอย่างใกล้ชิด เป็นต้น
 หลักธรรมที่ใช้ส่วนใหญ่ ได้แก่ หลักสัจธรรม/หลักปาปนิกรรม (๖) พัฒนาศักยภาพในการจัดการ
 ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ชุมชน เช่น พัฒนาความรู้ ในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ
 สิ่งแวดล้อมชุมชนให้ มีความสมดุล ไปด้วย เป็นต้น หลักธรรมที่ใช้ส่วนใหญ่ ได้แก่ หลักสัจธรรม/
 หลักปาปนิกรรม (๗) พัฒนาศักยภาพพึ่งตนเอง เช่น พัฒนาเพื่อให้กลุ่มสามารถยืนหยัดอยู่ได้ด้วยตนเอง
 เป็นต้น หลักธรรมที่ใช้ส่วนใหญ่ ได้แก่ หลักสัจธรรม/หลักกฏธรรมมิกัตถะ ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ ๔.๑๔

หลักพุทธศาสนาที่ใช้ในการปรับปรุงและพัฒนาธุรกิจชุมชนสู่ความยั่งยืน

หลักพุทธศาสนาที่ใช้	การปรับปรุงและพัฒนาธุรกิจชุมชนสู่ความยั่งยืน
หลักสัจธรรม หลักฆราวาสธรรม หลักปาปนิกรรม หลักกฏธรรมมิกัตถะ	● พัฒนาศักยภาพการเรียนรู้ของกลุ่ม/สมาชิก
	● พัฒนาศักยภาพเทคนิคและฝีมือการผลิต
	● พัฒนาศักยภาพผลิตภัณฑ์หรือบรรจุภัณฑ์ และฉลาก
	● พัฒนาปรับปรุงธุรกิจ
	● พัฒนาศักยภาพเพิ่มผลผลิตและลดต้นทุน
	● พัฒนาศักยภาพในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมชุมชน
	● พัฒนาศักยภาพพึ่งตนเอง

มีข้อเพิ่มเติมจากการประเมินการดำเนินงานตนเองของกลุ่มเครือข่ายแม่บ้านเย็บผ้าสี่
 ธรรมชาติ จุดเด่น ได้แก่ ความร่วมมือของสมาชิก ความสามัคคี และความทุ่มเท เสียสละ จุดที่ควร
 ปรับปรุงพัฒนา คือ กระบวนการผลิต การบริการ ขาดแคลนบุคลากร คนในชุมชนไม่กล้าเข้ามาบริหารงาน
 คนที่มีความสามารถมีเวลาให้กับกลุ่มน้อย ขาดความพร้อมเพียงในการประชุม

๔.๓ วิเคราะห์วิธีการใช้หลักพุทธศาสนาในการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนตำบลและกลุ่ม

เครือข่ายแม่บ้านทอผ้าย้อมสีธรรมชาติตำบลหนองบัว

การวิเคราะห์วิธีการใช้หลักพุทธศาสนาในการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนตำบลและกลุ่ม
 เครือข่ายแม่บ้านทอผ้าย้อมสีธรรมชาติตำบลหนองบัว วิเคราะห์ตามลำดับดังนี้ ๑) วิธีใช้หลักพุทธศาสนา
 ในการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนกลุ่มเกษตรอินทรีย์ชุมชนบะ ๒) วิธีใช้หลักพุทธศาสนาในการส่งเสริม
 วิสาหกิจชุมชนกลุ่มเครือข่ายแม่บ้านเย็บผ้าย้อมสีธรรมชาติ ผลการวิเคราะห์ เป็นดังนี้

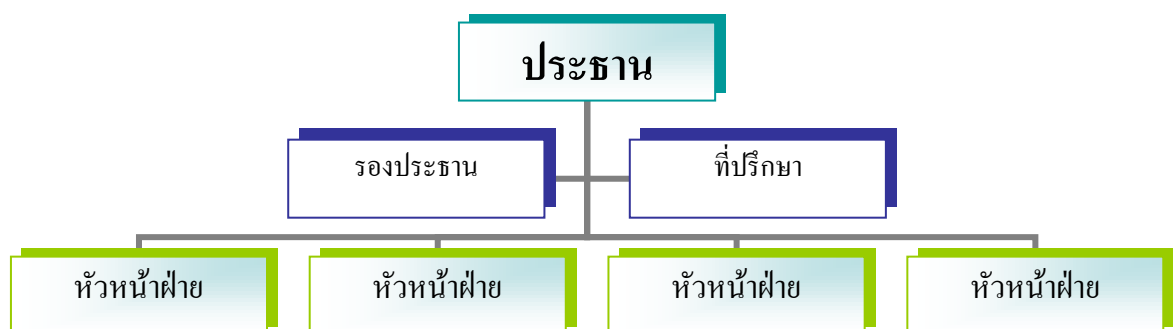
๔.๓.๑ วิธีใช้หลักพุทธศาสนาในการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนตำบลปะ

จากการลงเก็บข้อมูลภาคสนามได้กำหนดประเด็นวิเคราะห์ ๕ ประเด็น ได้แก่ ๑) การบริหารจัดการกลุ่มและสมาชิก ๒) การบริหารจัดการด้านการตลาดและลูกค้า ๓) การบริหารจัดการด้านการผลิตและงานสนับสนุนการผลิต ๔) การบริหารจัดการด้านบัญชีและการเงิน ๕) การปรับปรุงและพัฒนาธุรกิจชุมชนสู่ความยั่งยืน ในการดำเนินงานของกลุ่มเกษตรอินทรีย์ชุมชนปะได้ใช้หลักธรรมใดมาสนับสนุนส่งเสริม คำตอบที่ได้จากการสัมภาษณ์กลุ่มและสนทนากลุ่มรายบุคคลได้คำตอบเป็นดังนี้

๑) วิธีใช้หลักพุทธศาสนาในการบริหารจัดการกลุ่มและสมาชิก ซึ่งแบ่งเป็น ๔ ด้าน ได้แก่ ด้านโครงสร้างและข้อมูลของกลุ่มด้านการนำกลุ่มด้านการสื่อสาร ทบทวน ติดตาม และด้านความสามารถและการฝึกอบรมการทำงาน ในด้านโครงสร้างในการบริหารจัดการกลุ่มและสมาชิกของกลุ่มเกษตรอินทรีย์ชุมชนปะ เขียนเป็นผังได้ดังนี้

แผนผังที่ ๔.๓

โครงสร้างการบริหารกลุ่มเกษตรอินทรีย์ชุมชนปะ

หัวข้อธรรมที่นำมาใช้ในประเด็นนี้ ได้แก่ หลักอปริหานิยธรรม หลักฆราวาสธรรม จากการสัมภาษณ์กลุ่มและสนทนากลุ่มรายบุคคลในประเด็นนี้ ได้ข้อสรุปว่า การนำหลักพุทธศาสนาใช้ในการบริหารกลุ่มและสมาชิกเน้น การให้ความร่วมมือ ความสามัคคี ความซื่อสัตย์ ความไว้วางใจ ใช้หลักจิตวิทยาในการกระตุ้นให้สมาชิกนำหลักธรรมไปประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติงาน การประยุกต์หลักอปริหานิยธรรมและหลักฆราวาสธรรมมาใช้ในรูปแบบของการขอความร่วมมือ การประชุม ด้านความสามารถและการฝึกอบรมการทำงาน ประยุกต์ใช้หลักสัปปุริสธรรม ธรรมหลักๆ ที่นำมาใช้นี้แฝงอยู่ในขณะการดำเนินงานในการพูด ในหัวใจของทีมงาน บางครั้งก็ออกมาในรูปของจิตวิทยา กระตุ้นให้มีการปฏิบัติงานอย่างทุ่มเท เสียสละ จริงจัง มีเป้าหมาย ดังบทสนทนากลุ่มที่ถอดความมาดังนี้

หลักและวิธีบริหารกลุ่มวิสาหกิจ...ความสามัคคี ความร่วมมือ ความซื่อสัตย์ของฝ่ายสี่
ข้าว คนสี่ข้าว ๖ คน มีผู้จัดการ ๑ คน กระจายความรับผิดชอบ แต่ละฝ่ายช่วยกัน อาศัย
หลักพรหมวิหาร ๔ ในการบริหาร ด้านการประชาสัมพันธ์ ใช้หอกระจายข่าว

ประชาสัมพันธ์ มีการสรุปยอดการบริการ มีการประชุมทุกเดือน ทุกคนได้รับข้อมูล
ทั่วถึง มีการพิมพ์ปีงบประมาณ สามารถตรวจสอบได้อย่างเปิดเผย * การฝึกสอน/อบรม
ศึกษาดูงาน ช่วงเริ่มต้นมีการฝึกอบรมบ่อย มีการตั้งโรงเรียนชานาของกลุ่ม แต่ในระยะ
หลังไม่บ่อย มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างกลุ่ม เช่น กลุ่มปุ๋ยอินทรีย์ หลักธรรมที่ใช้
อดีตประธานในการบริหารกลุ่ม ปี พ.ศ. ๒๕๕๗ ยึดหลักฆราวาสธรรม สัมปยุตธรรม
วิธีใช้สวดแทรกเข้าในกิจกรรม ใช้โดยบูรณาการเข้ากับงาน ตามหลักจิตวิทยา ไม่สอน
ตรงๆ^๒

นายวสันต์ สมอ่อน อดีตประธานกลุ่มเกษตรอินทรีย์ได้แบ่งกลอนความในใจ เพื่อสะท้อน
ความเป็นมาของกลุ่มไว้ดังนี้

ชุมชนก่อเหตุเพราะเหตุผล เพราะความจนหน้าหมองจึงต้องฝัน
สู้เถิดสู้ต่อไปให้ยั่งยืน เศรษฐกิจฟื้นเพราะเราเข้าใจกัน
จากจนกระจุกกระจายกระจายทำได้แน่ ขอให้เรายำเื้อเฝ้ารับแก้ไข
บ้านเมืองร่มเย็นเป็นสุขเพราะอภัย เราทำได้ด้วยกลุ่มทุ่มเทกัน
จากรวมกลุ่มข้าวคนละร้อยกว่ากิโล กองใหญ่โตเป็นทุนหนุนเป็นฐาน
แปรเป็นเงินเปลี่ยนเป็นปุ๋ยไม่นาน ทางราชการแลเห็นคิดเด่นจริง
จึงพิจารณางบประมาณท่านผู้ว่า เกษมศักดิ์ไม่รอช้าอนุมัติให้
โรงสีข้าวชุมชน สระน้ำ กระบือไพร ขอมอบให้แก่จนพื้นราเชื้อญ
เราต้องขยัน ต้องทำ ต้องต่อสู้ อย่าคอยกู้แก้นทนไม่ไหว
หยิบจากกองโน้น กลุ่มนี้เรื่อยไป หนี้สินไหนจะหมดลดความจน
ถ้ายังกู้ยืมกรรมซ้ำเติมแน่ เพราะแผ่ดอกเบีย้มากร่วมสมัย
จากร้อยละหนึ่งบาทร้อยละห้าบาทร้อยละสิบบาทต่อเดือนไปถึงครวไรหนี้สินสิ้นสัจจา
ไม่โกหก ไม่หลอกลวงแต่ไม่มี รออีกทีจะหามาถ้าไม่ไหว
จะขายวัวขายความผละกันไป ทั้งขายไก่ขายข้าวไม่มีกิน
จะหวังกินกลอยกินมันในป่า ต้องรอชาติหน้าตอนสายๆ
พวกผีป่าผีไพรมันทำลาย โคนต้นไม้ถางป่าหาทำไร
แผ่นดินเสื่อมโทรมเศรษฐกิจทรุด เพราะมีมนุษย์มีอำนาจยิ่งใหญ่
จะคว่ำเอาทรัพย์สินให้หน้าใจ มามากมายเท่าไรไม่พอขออีกที^๓

^๑ นายสุภาพ ราชบัณฑิต. กำนัน/ประธานกลุ่มเกษตรอินทรีย์ชุมชนบะ. เสวนากลุ่ม ๑๘ มีนาคม ๒๕๕๔.

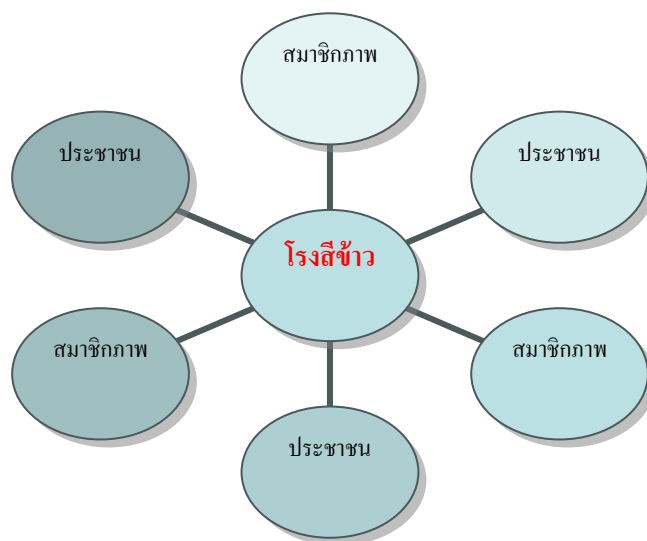
^๒ นายวสันต์ สมอ่อน. อดีตประธานกลุ่มเกษตรอินทรีย์ชุมชนบะ. เสวนากลุ่ม ๑๘ มีนาคม ๒๕๕๔.

^๓ เรื่องเดียวกัน, นายวสันต์ สมอ่อน, เสวนากลุ่ม ๑๘ มีนาคม ๒๕๕๔.

๒) วิธีใช้หลักพุทธศาสนาในการบริหารจัดการด้านการตลาดและลูกค้า ซึ่งแบ่งเป็น ๒ ด้าน คือ ด้านการตลาดและลูกค้า และด้านการรับคำสั่งซื้อ การบริหารจัดการด้านการตลาดของกลุ่มเกษตรกรอินทรีย์ชุมชนบะ เขียนเป็นแผนผังได้ดังนี้

แผนผังที่ ๔.๔

รูปแบบการตลาดกลุ่มเกษตรกรอินทรีย์ชุมชนบะ

หัวข้อหลักธรรมที่นำมาใช้ คือ หลักทิวฐธรรมมิกัตถะ หลักพรหมวิหารธรรม หลักปาปณิกรรม หลักโศกวิภาค จากการสัมมนากลุ่มและสนทนากลุ่มรายบุคคลในประเด็นนี้ ได้ข้อสรุปว่า การนำหลักพุทธศาสนามาใช้ในการจัดการด้านการตลาดและลูกค้า เนื่องจากขอบเขตการให้บริการลูกค้าคือสมาชิกของกลุ่มเป็นหลัก สมาชิกคือตลาด ลักษณะการดำเนินงานคือ ซื้อข้าวเปลือก สี ขายเป็น และส่งเข้ากรุงเทพฯ บางส่วนเพราะได้ราคาดีกว่า หลักการดำเนินงานในลักษณะพึ่งตนเอง ค่อยเป็นค่อยไป แบบยั่งยืนอยู่บนพื้นฐานของเศรษฐกิจพอเพียง เน้นหลักความซื่อตรง การดำเนินกิจกรรมไม่ได้ตั้งเป้าหมายที่กำไรเป็นเพียงช่วยเหลือกันของคนในชุมชน จึงคิดค่าบริการค่อนข้างต่ำกิโละ ๑๐ สตางค์ แต่กระนั้นก็ยังมีการแบ่งปันสมาชิกทุกปี และสมาชิกภาพก็เพิ่มมากขึ้น และระยะเวลานานไปก็สามารถขยายขอบเขตการบริการประชาชนที่ไม่ใช่สมาชิกได้ และกิจกรรมของโรงสีก็เป็นที่ยึดถือ โดยอาศัยหลักที่ว่าค่อยเป็นค่อยไป ไม่ทำแข่งขันเชิงธุรกิจตามวัตถุประสงค์ของวิสาหกิจชุมชน การบริการหากมีคนอื่นที่มาใกล้ก็บริการให้ก่อนเป็นการให้ความเอื้ออารีต่อเพื่อนบ้านก่อน ถือเป็นกลในการหาลูกค้าอย่างหนึ่งทำให้เกิดความพึงพอใจก็ได้ลูกค้าเพิ่มมากขึ้น ถ้าเป็นวันสำคัญทางศาสนา วันนักขัตฤกษ์ จะบริการให้ฟรี จะอย่างไรก็ตามจากการประเมินความพึงพอใจของสมาชิกที่เข้าสัมมนา การบริหารงานด้านการตลาดการบริการลูกค้าได้คะแนนต่ำสุด ควรได้รับการปรับปรุงมากที่สุด เป็นที่สังเกตว่ามีการประยุกต์หลักธรรมนี้ในการ

ดำเนินงาน ในลักษณะให้พึ่งตนเองบนพื้นฐานของเศรษฐกิจพอเพียง ให้มีความซื่อสัตย์ ไม่มุ่งหวังกำไร เป็นเพียงช่วยเหลือกันของคนในชุมชน ไม่ทำแข่งขันเชิงธุรกิจ การบริการด้วยไมตรีจิต เอื้ออารีต่อเพื่อน บ้านคับบพสนทนากลุ่มที่ถอดความมาดังนี้ นายสุภาพ ราชบัณฑิต ประธานกลุ่มเกษตรอินทรีย์ชุมชนบะ ให้ทัศนะว่า

การบริหารจัดการ □ การตลาด □ การตลาด □ คือสมาชิกเป็นลูกค้า □ คือสมาชิกตลาดคือ คนในชุมชนที่เป็นสมาชิก แผนการตลาดว่าจะซื้อข้าวเปลือกเอามาที่โรงสีของเรา แล้วขาย เคยเข้าร่วมประชุมร่วมกับกลุ่มสมาชิกของนายแพทย์ประเวช ะสี มัน เป็นตลาดใหญ่ เราไม่มีกำลังพอที่จะทำได้ เท่าที่ทำได้ก็บริการกลุ่มสมาชิก การผลิต โดยนำข้าวเปลือกมาสีแล้วนำข้าวสารไปขาย เพราะทำให้ขายได้ราคาดีกว่าขาย ข้าวเปลือก บางทีก็ส่งไปจำหน่ายที่กรุงเทพฯ ในส่วนของโรงสีเรายังไม่ได้ดำเนินการ มีแผนว่าจะมีการบรรจุเป็นถุงจำหน่าย แต่ตอนนี้ยังไม่สามารถดำเนินการได้ สรุป ความได้ว่าสมาชิกนำข้าวเปลือกมาสีเป็นข้าวสารแล้วนำไปจำหน่ายหรือกระจาย สินค้าเอง^๑

นายวสันต์ สมอ่อนให้สนทนากลุ่มว่า

ตามพระราชบัญญัติ เศรษฐกิจชุมชนหรือวิสาหกิจชุมชนคือดำเนินการเพื่อชุมชน ไม่ได้เริ่มจากการค้าที่ใหญ่โต ไม่จำเป็นต้องวิ่งตามตลาด สมาชิกคือตลาด การ ดำเนินวิสาหกิจชุมชนทำแต่พอเหมาะพอควรกับสมาชิกในชุมชนของเราเสียก่อน อย่าพึ่งขยายอย่าพึ่งกระจาย แต่ถ้ามีความสามารถสูงถึงขนาดนั้น เราจะไปแข่งขันกับ โรงสีใหญ่ๆ สู้ไม่ได้หรอกเพราะชุมชนของเรานั้นมีความสามารถที่ไม่เท่าเทียมใน ด้านการบริหารจัดการ หากเรามีกำลังเพียงพอที่จะขยายให้เติบโตก็ค่อยพิจารณา ดำเนินการ ในประเด็นนี้สรุปได้ว่าคนในชุมชนเป็นผู้ผลิต เป็นผู้กระจายสินค้าเอง และคนในชุมชนบริโภคเอง ไม่ใช่ผลิตเพื่อจำหน่ายแจกไปยังตลาดอื่น เน้นการ กระจายรายได้ให้ไหลเวียนอยู่ในชุมชนเป็นหลัก ไม่กระโดดโลดเต้นออกนอก ขอบเขตชุมชน เพราะทำอย่างไรก็สู้พ่อค้าที่สูงกว่าเราไม่ได้ การบริหารการตลาดจึง ดำเนินการบนพื้นฐานเศรษฐกิจพอเพียง ทำของเราให้เด่นเสียก่อน เหลือจึงกระจาย ไปที่อื่น การดำเนินการเบื้องต้นคนยังไม่เยอะสีขาวให้แต่เฉพาะสมาชิกในชุมชน ทำ แรกๆ ก็พบปัญหาเยอะแยะมากมาย ไม่รู้อะไรเป็นอะไร ซึ่งอาจเกิดจากความไม่ มั่นใจ ไม่เข้าใจ กระบวนการดำเนินการของเราถูกต้องว่าโง่ดีหลายอย่าง แต่อาศัย

^๑ อ้างแล้ว, นายวสันต์ สมอ่อน, เสวนากลุ่ม ๑๘ มีนาคม ๒๕๕๔.

ความอดทน อดกลั้น ต่อผู้อุปสรรคต่างๆ ต่อมาเมื่อมีคนจากชุมชนอื่นมาใช้บริการ เราก็บริการให้เขาก่อน ลูกค้าพอใจในผลผลิตเพราะสีแล้วข้าวสารเมล็ดสวย รวดเร็ว วันสำคัญจะสีให้ฟรี โดยปกติเก็บค่าสีเพียงแค่กิโลละ ๕๐ สต.ในวันเทศกาล สำคัญๆ จะมีคนนำข้าวมาสีจนล้น นอกจากนี้โรงสียังแยกข้าวที่ปนเศษหญ้าเศษฟาง ให้ด้วยไม่ต้องเป็นภาระของเจ้าของที่ต้องไปแยกเอง และยังมีการออกวารสารข้าง น้อยเพื่อประชาสัมพันธ์กิจกรรมของกลุ่ม ไปออกงานที่ไหนๆ ก็ประชาสัมพันธ์บอก กล่าวน้ำใจดี วาจาดี ทำให้เป็นที่รู้จัก แผนการตลาดและการบริการเช่นนี้ ทำให้ลูกค้า คิดใจ เป็นการประชาสัมพันธ์ปากต่อปาก จึงได้ลูกค้าเพิ่มเรื่อย ๆ สีแทบไม่ไหว สีทั้ง วันทั้งคืน โรงสีได้รับความนิยมมากยิ่งขึ้น แต่การดำเนินการเช่นนี้ก็มีปัญหาต่อ ความรู้สึกรู้สีกของชุมชนตนเองว่าได้รับบริการซ้ำ ในขณะที่เดียวกันก็ไปกระทบกับโรงสี อื่นอย่างมาก ๑)บริการดี ๒) คุณภาพสินค้าดี การดำเนินงานของเราภายใต้สโลแกน ที่ว่าสมาชิกมั่งมี โรงสีมั่งคั่ง โรงสีโด่งดังทั้งมั่งคั่งและมั่งมี เป็นไปไม่ได้ที่โรงสีรวย แต่สมาชิกจนมันต้องไปด้วยกัน ถ้าสมาชิกยากจนลงโรงสีก็ไปไม่รอดเพราะมัน พึ่งพากัน ยึดหลักธรรมข้อหนึ่งจากเวสสันดรชาดก มารไม่มีบารมีไม่มา มารยังมี บารมียิ่งมา อุปสรรคและปัญหาคือที่มาของความสำเริง (พลิกวิกฤตให้เป็นโอกาส เอาปัญหาเป็นบันได เอาอุปสรรคเป็นยาขูกำลัง)^๑

ในบทสนทนากลุ่มประเด็นเดียวกันนี้มีสมาชิกกลุ่มบางท่านให้ทัศนะว่า

คนที่เข้ามาเป็นสมาชิกแล้วแต่เป็นผู้เสียสละ แรกๆ ก็เป็นจิตอาสาซึ่งเกิดจาก ความคิดริเริ่มร่วมกันของชาวบ้าน แรกเริ่มมีแนวทางที่จะสร้างธนาคารข้าว พอได้ ข้าวมาความคิดก็ต่างออกไปเพราะไม่มีผู้จ้างใส่ ไปอาศัยผู้จ้างเขา เพิ่มความคิด ใหม่ขึ้นมาคือทำปุ๋ยโดยสมาชิกออกไปช่วยกันทำโดยใช้เงินของกลุ่ม ขายปุ๋ยประสบ ความสำเร็จสมาชิกเพิ่มขึ้นเป็นกลุ่มใหญ่^๒

๑) วิธีใช้หลักพุทธศาสนาในการบริหารจัดการด้านการผลิตและงานสนับสนุนการ ผลิต ซึ่งแบ่งเป็น ๔ ด้าน ได้แก่ ด้านการจัดซื้อและจัดหาวัตถุดิบหรือป จจัยการผลิต ด านการผลิตสินค้า ด้านเครื่องมือ อุปกรณ์และสถานที่ผลิต ด านบรรจุและจัดส่ง

หัวข้อธรรมที่นำมาใช้ในประเด็นนี้ คือ ทิฏฐธรรมมิกัตตละ สัมปฐิธรรม ความเสียสละ หลัก ปาปณิกรรม จากการสัมมนากลุ่มและสนทนากลุ่มรายบุคคลในประเด็นนี้ ได้ข้อสรุปว่า วิสาหกิจชุมชน

^๑ อ่างแก้ว, นายวสันต์ สมอ่อน, เสวนากลุ่ม ๑๘ มีนาคม ๒๕๕๔.

^๒ สมาชิกกลุ่มเกษตรอินทรีย์ชุมชนปะ. เสวนากลุ่ม ๑๘ มีนาคม ๒๕๕๔.

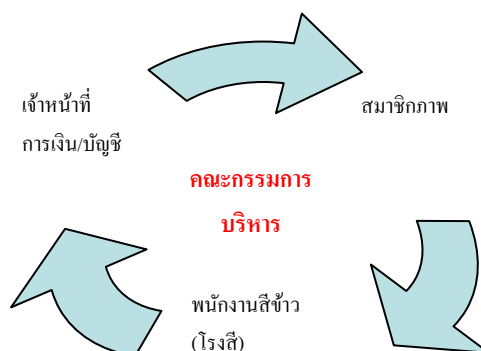
กลุ่มเกษตรกรอินทรีย์ชุมชนบะมีโรงสีเป็นต้นทุนการผลิต โดยเช่าสถานที่เอกชนในการดำเนินการจัดตั้งโรงสีไม่ห่างไกลจากชุมชนมากนักเป็นทำเลที่เหมาะสมกับสถานประกอบการ ช่วงเริ่มดำเนินการในการผลิตคือสีข้าวใช้หลัก “จิตอาสา” มีค่าตอบแทนบ้างตามสภาพการณ์ การดำเนินงานด้านนี้ใช้หลักมนุษยสัมพันธ์ที่ดีต่อสมาชิก ต่อมาเมื่อกิจการอยู่ตัวกระบวนการสีข้าวก็ปรับเป็นการจ้างผู้ชำนาญ ๒-๓ คน ผลัดเปลี่ยนหมุนเวียนการทำงานที่ ช่วงใดที่มีลูกค้ามากก็มีการขยายเวลาออกไปถึงช่วงดึกเพื่อให้ทันเวลา คือเอาใจลูกค้าเป็นอันดับแรก คุณภาพการผลิตดีกว่าโรงสีใหญ่ และสีได้ตามความประสงค์ของลูกค้า ไม่ว่าจะเป็นข้าวกล้อง ข้าวขาว ข้าวแกล่ ฯลฯ ในการดูแลรักษาเครื่องมือ อุปกรณ์และสถานที่ผลิตโดยกำหนดให้มีหัวหน้าช่างมีการแบ่งหน้าที่กันดูแลรักษาและซ่อมบำรุงตามสภาพการใช้งาน เป็นที่สังเกตว่าผู้นำกลุ่มมีการประยุกต์ใช้โดยกระตุ้นให้ผู้ผลิตมีความขยันในการปฏิบัติงาน ไม่ท้อถอย มีจิตอาสา ไม่มุ่งหวังค่าตอบแทน มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีต่อผู้มาใช้บริการ มองงานออก จัดขั้นตอนก่อนหลังได้ถูกต้องดับบทสนทนาของกลุ่มที่ถอดความมาดังนี้

การบริหารจัดการด้านการผลิตและงานสนับสนุนการผลิตมีวิธีผลิตโดยสีเป็นข้าวกล้อง ข้าวซ้อมมือ(อ่อน/แก่) ข้าวสารขาว(รวม/แยก) ตามประสงค์ ซึ่งส่วนใหญ่มาจากสมาชิกเป็นหลัก นอกนั้นก็เป็นคนที่มาจากชุมชนอื่น วิธีดูแลรักษาเครื่องมือ/อุปกรณ์การผลิตมอบหน้าที่ให้ช่างดูแล ดำเนินการไปซ่อมดูแลรักษาไปสังเกตจากเมล็ดข้าวที่สี มีฝ่ายต่างๆดูแลอุปกรณ์ เช่น ฝ่ายซ่อมบำรุง ฝ่ายสี การบรรจุและส่งสินค้า ก็ใช้ภาชนะอันเดิมที่เขาใส่ข้าวเปลือกมา เรานั้นที่การบริการสีข้าว ไม่ได้ทำจำหน่าย^๑

๔) วิธีใช้หลักพุทธศาสนาในการบริหารจัดการ บัญชีและการเงิน ซึ่งแบ่งเป็น ๔ ด้าน ได้แก่ ดับปราชัย-รายจ โยค ดับตบทุนและกำไร ค ดับการเงินของกลุ่ ม ดับทรัพย์ สิ้นและหนี้สิน รูปแบบของการบริหารด้านบัญชีและการเงินของกลุ่ม มีลักษณะตามแผนผังที่ ๔.๖ ดังนี้

^๑ อ้างแล้ว, สมาชิกกลุ่มเกษตรกรอินทรีย์ชุมชนบะ, เสวนากลุ่ม ๑๘ มีนาคม ๒๕๕๔.

แผนผังที่ ๔.๖
การบริหารจัดการด้านบัญชีและการเงิน

หลักธรรมที่นำมาใช้ในหมวดนี้คือ หลักโภควิภาค หลักปาปณิกรรม หลักความซื่อสัตย์ หลักสัปปริสธรรม หลักอิทธิสุข การประยุกต์ใช้โดยใส่คุณธรรมความซื่อสัตย์สุจริตลงในจิตใจของผู้จัดทำบัญชีและการเงินเพื่อให้เกิดความไว้วางใจซึ่งเป็นสัจจะ ประยุกต์หลักสัปปริสธรรมในการดำเนินการเรื่อง ต้นทุน การกู้ยืม การแบ่งปัน ประยุกต์หลักปาปณิกรรมในการกำหนดทิศทางทางการเงิน จากการสัมมนา กลุ่มและสนทนากลุ่มรายบุคคลในประเด็นนี้ ได้ข้อสรุปว่า ในการบริหารจัดการด้านบัญชีและการเงินได้ ครูโรงเรียนบ้านบะรับผิดชอบดูแล ซึ่งมีการแบ่งตามลักษณะของทุนการดำเนินงาน เช่น ทุนให้กู้ ดอกเบี้ย ฯลฯ มีการรายงานรับ-จ่าย ทุกเดือนในที่ประชุม ดังบทสนทนากลุ่มที่ถอดความมาดังนี้

การบริหารจัดการด้านบัญชีและการเงินให้ครูโรงเรียนบ้านบะมาช่วยทำ ปัจจุบัน สถานการณ์การเงิน มีทุนเรือนหุ้นจำนวน ๓๕๐,๔๘๐ บาท มีทุนสำรอง ๕ แสนกว่า บาท ทุนซ่อมบำรุง ๖ หมื่นกว่าบาท ทุนสาธารณประโยชน์ ๓๐,๘๖๑ บาท รวม ทั้งหมด ๑,๐๒๔,๕๐๒ บาท ๒๐ สตางค์ เป็นทุนดำเนินการตั้งแต่นั้นปี ในทุนนี้ให้ สมาชิก ๑,๑๓๐,๐๐๐ บาท ณ ปัจจุบันเอายอดถึงเดือนกุมภาพันธ์ ๒๕๕๔ มียอดเงิน ทั้งหมดไม่รวมกับที่ให้กู้จำนวน ๕๕๔,๘๔๒ บาท นำไปฝากไว้ในธนาคารประมาณ ๕ แสนกว่า คิดคร่าวๆ ถ้าไรประมาณ ๕ แสน นี้ไม่เกี่ยวกับเงินกู้ มีการรายงาน การเงินทุกเดือน รายรับประมาณ ๑ แสนกว่าบาทต่อเดือน ส่วนมากจะเป็นเรื่องของ การขายสินค้า หลักในการบริหารจัดการด้านการเงินคือความซื่อสัตย์ และไม่คอยมี เวลาแต่ต้องเจียดเวลามาทำให้ การดำเนินการตรงนี้เป็น การประสานกันระหว่างฝ่าย การเงินกับฝ่ายโรงสีประมาณ ๑๐ วันก็จะนำไปฝากที่ธนาคารครั้งหนึ่ง ความเห็นต่าง ในเรื่องนี้ : การคิดเรื่องการเงิน ตัวเลข ผลประโยชน์ทำให้ชุมชนแตกแยกกัน ปัจจุบันปัญหาใหญ่คือ การขอย้ายโรงสีหนีจากที่ตั้งเดิมไปที่ตั้งใหม่ที่ อบต. ซึ่งที่ตั้ง

เก่าเป็นของเอกชนต้องเช่า แต่ก็เกิดจากความเสียดสีของเจ้าของเดิมวันข้างหน้า
ปัญหาจะคลี่คลายไปอย่างไรขึ้นอยู่กับการบริหารจัดการของชุมชน^๑

๕) การปรับปรุงและพัฒนาธุรกิจชุมชน □ ความยั่งยืน ซึ่งแบ่งเป็น ๓ ด้าน ได้แก่
พัฒนา □ การเรียนรู้ □ ของกลุ่ม □ สมาชิก พัฒนา □ เทคนิคและ □ มือ □ การผลิต พัฒนา □ ผลิตภัณฑ์ หรือ
บรรจุภัณฑ์ และ □ ตลาด พัฒนา □ ปรับปรุง พัฒนา □ เพิ่มผลผลิตและ □ ลด □ ต้น □ พัฒนา □ การจัดการ
ทรัพยากรธรรมชาติและ □ สิ่ง □ แวด □ ล □ ภูมิ □ ชุม □ ชน พัฒนา □ การ □ พึ่ง □ ตน □ เอง หลัก □ ธรรม □ ที่ □ ใช้ □ ใน □ ประ □ เด □ น □ นี้ □ คือ
หลัก □ ส □ ป □ ริ □ ส □ ฐ □ ร □ รม □ หลัก □ โภ □ ค □ วิ □ ภา □ ค □ หลัก □ ป □ า □ ฝ □ ฝ □ ฝ □ ฝ □ ฝ □ หลัก □ ทั □ ฎ □ ฐ □ ฐ □ ร □ รม □ ก □ ัก □ ต □ หลัก □ ฆ □ ร □ ว □ า □ ส □ ฐ □ ร □ รม □ จาก □ การ
ส □ ัม □ ม □ น □ a □ ก □ ล □ ุ □ ม □ และ □ ส □ น □ ท □ น □ a □ ก □ ล □ ุ □ ม □ ร □ a □ ย □ บ □ u □ c □ k □ l □ ใน □ ประ □ เด □ น □ นี้ □ ได้ □ ข □ อ □ ส □ ร □ พ □ ว่า □ ส □ m □ a □ x □ i □ ได้ □ รับ □ การ □ ส □ น □ บ □ ส □ ุ □ น □ ส □ ึก □ ษา □
งาน □ อยู่ □ เ □ สม □ o □ มีการ □ จัด □ ฝ □ i □ ก □ o □ บ □ ร □ ม □ ก □ n □ เ □ n □ ใน □ ส □ m □ a □ x □ i □ ส □ ล □ ับ □ กับ □ เช □ ญ □ หน □ ย □ งาน □ ทาง □ ร □ a □ ฆ □ การ □ มา □ ให้ □ ความ □ รู้ □ บ □ ้าง
แนว □ ทาง □ ใน □ การ □ พัฒนา □ มี □ แผน □ จัด □ หา □ เครื่อง □ ปร □ o □ ง □ ส □ i □ ใหม่ □ มี □ แผน □ พัฒนา □ แบบ □ พึ่ง □ พ □ a □ คน □ ใน □ ชุม □ ชน □ ให้ □ คน □ ร □ ุ □ n □ ใหม่ □ เข้า
มา □ ร □ วม □ พ □ น □ ว □ ก □ กับ □ ภูมิ □ ป □ ญ □ ญา □ เด □ ม □ ที่ □ มี □ อยู่ □ มี □ แผน □ ทำ □ ป □ ุ □ ย □ อ □ น □ ท □ ร □ i □ y □ เพิ่ม □ ซึ่ง □ ปัจจุบัน □ กำลัง □ ดำ □ เน □ n □ การ □ ท □ ด □ ลอง □ ใน
เบ □ i □ o □ ง □ ต □ น □ ด □ ัง □ บ □ ท □ ส □ n □ ท □ n □ a □ ก □ ล □ ุ □ ม □ ที่ □ ถ □ o □ ด □ ความ □ มา □ ด □ ัง □ นี้ □

การปรับปรุงและพัฒนาธุรกิจชุมชน □ ความยั่งยืน □ ด้าน □ การ □ ต □ ล □ a □ d □ เรา □ ก็ □ เอา □ แ □ ต □ พ □ o □ เพียง
ใน □ ท □ o □ ง □ ถ □ i □ n □ บ □ ริ □ การ □ ส □ m □ a □ x □ i □ และ □ ชุม □ ชน □ แ □ b □ นี้ □ เอา □ แ □ กล □ b □ ร □ a □ ฆ □ น □ a □ ย □ ด้าน □ วั □ ส □ ด □ u □ p □ r □ a □ t □
เครื่อง □ ส □ i □ ข □ a □ w □ ต้อง □ การ □ ซ □ i □ o □ เครื่อง □ ใหม่ □ เพราะ □ เครื่อง □ เด □ m □ ใ □ ้ง □ งาน □ มา □ แล้ว □ ๖ □ ปี □ ค่า □ ซ □ o □ m □ บ □ a □ r □ u □
เพิ่ม □ มาก □ ขึ้น □ โดย □ ก □ n □ g □ b □ ส่วน □ ที่ □ เป็น □ ก □ a □ ร □ เอา □ ไว้ □ แก้ □ ไข □ ตรง □ จุด □ นี้ □ ใน □ ช □ n □ ะ □ เด □ i □ y □ ก □ n □ g □
พยายาม □ หา □ คน □ ร □ ุ □ n □ ใหม่ □ เข้า □ มา □ บ □ ริ □ การ □ จัด □ การ □ ช่วย □ ด้าน □ การ □ เรียน □ รู้ □ ของ □ กลุ่ม □ เรียน □ รู้ □
ร □ วม □ ก □ n □ ของ □ คน □ ใน □ ชุม □ ชน □ ด้าน □ การ □ จัด □ การ □ ทรัพยากร □ ใน □ ชุม □ ชน □ ซึ่ง □ ชุม □ ชน □ มี □
ทรัพยากร □ ธรรมชาติ □ แม □ n □ a □ ลำ □ ธาร □ ภูมิ □ ป □ ญ □ ญา □ ของ □ คน □ ใน □ ชุม □ ชน □ เป็น □ ต □ n □ ทุน □ วิธี □ ที่ □ ลด
ต □ n □ ทุน □ โดย □ การ □ ทำ □ ป □ ุ □ ย □ อ □ n □ ท □ r □ i □ y □ มี □ กลุ่ม □ ที่ □ ดำ □ เน □ n □ การ □ ด้าน □ นี้ □ และ □ มี □ ต □ n □ ทุน □ ด้าน □ บ □ ประ □ มา □ ณ □
ส □ n □ บ □ ส □ ุ □ n □ อยู่ □ ๑.๖ □ แสน □ บาท □ เป็น □ การ □ เพิ่ม □ ผล □ ผลิต □ โดย □ อา □ ศ □ ย □ ภูมิ □ ล □ ส □ ต □ วั □ และ □ แ □ กล □ b □ ของ □
โรง □ ส □ i □ สมาชิก □ ก็ □ เพิ่ม □ ขึ้น □ เร □ o □ ย □ ๆ □ และ □ เปิด □ โอก □ a □ ส □ i □ ให้ □ ชุม □ ชน □ อ □ n □ เข้า □ มา □ เป็น □ สมาชิก □ ภาพ □ ได้ □
ด้วย □ มีความ □ เข □ m □ แข □ ็ง □ และ □ ม □ n □ คง □ สมาชิก □ ณ □ เวลา □ นี้ □ ประมาณ □ ๒๗๖ □ รูป □/คน □ แต่ □ การ □
บริการ □ ณ □ เวลา □ นี้ □ ไม่ □ จำ □ ก □ ด □ เฉ □ พาะ □ กลุ่ม □ สมาชิก □ และ □ การ □ บริการ □ ก็ □ ใช้ □ อ □ ต □ ร □ a □ เด □ i □ y □ กัน □
ต □ a □ g □ k □ n □ ก็ □ แต่ □ การ □ บ □ i □ n □ ผล □ ต □ o □ b □ แทน □ และ □ การ □ ก □ ุ □ ย □ i □ m □ t □ a □ n □ n □ ใน □ ปี □ ๒๕๕๒ □ มี □ สมาชิก □ บาง □ ท่าน □
มา □ ล □ i □ ข □ a □ w □ เพียง □ ๓ □ บาท □ แต่ □ ได้ □ รับ □ เงิน □ บ □ i □ n □ ผล □ ไป □ ๔๑๓ □ บาท □ ซึ่ง □ เงิน □ บ □ i □ n □ ผล □ นี้ □ ให้ □ เท่า □ กัน □^๒

^๑ สมาชิกกลุ่มเกษตรอินทรีย์ชุมชนปะ. เสวนากลุ่ม ๑๘ มีนาคม ๒๕๕๔.

^๒ อ้างแล้ว. อดีตประธานกลุ่มเกษตรอินทรีย์ชุมชนปะ. เสวนากลุ่ม ๑๘ มีนาคม ๒๕๕๔.

จากการประเมินความพึงพอใจในการดำเนินงานของคณะกรรมการชุดปัจจุบัน จากสมาชิกที่เป็นชาวบ้านส่วนใหญ่ให้ความเห็นในระดับปานกลางโน้มไปในระดับดี แต่สำหรับสมาชิกที่เป็นกลุ่มผู้นำทางการศึกษาและการปกครองส่วนใหญ่ให้ความเห็นในระดับดีถึงดีมาก ดึงบทสนทนากลุ่มที่ถอดความมาดังนี้

สมาชิกกลุ่มสภาพสตรีท่านหนึ่งให้ความเห็นว่า : ด้านกลุ่ม สมาชิกให้ความร่วมมือเหนียวแน่นเป็นจุดเด่น สมานสามัคคี ได้ชุมชน บุคลากรในชุมชนมีศักยภาพสูงมีความรู้ความสามารถ มีที่ปรึกษาดี แต่ที่ควรเพิ่มเติมคือการดึงคนที่ว่างงานจริงๆเข้ามาร่วมงานกิจกรรมชุมชน ซึ่งคนเหล่านั้นยังไม่กล้าที่จะทำ ด้านการบริการให้รอเวลาที่สมควร เมื่อเหลือกินเหลือใช้ค่อยบริการกว้าง กระบวนการผลิตไม่ตรงตามที่สั่ง ด้านโครงสร้างในการดำเนินงานค่อนข้างลงตัว คณะกรรมการชุดปัจจุบันแม้จะไม่ได้สร้างความมั่นใจให้กับเราเต็มที่แต่เราก็มีคณะกรรมการตรวจสอบที่สร้างความอุ่นใจได้ในระดับหนึ่ง^๑

นายวินัย ศิริเวช

รองผู้อำนวยการโรงเรียนลานทรายพิทยาคมให้ทัศนะว่า

เป็นที่สังเกตว่าคำถามเป็นหลักเชิงวิชาการ ผู้ตอบ ตอบแบบชาวบ้านแต่ตรงตามจริง กลุ่มต่างๆ ที่เกิดขึ้นในชุมชนนี้ค่อนข้างมีคุณภาพสูง เริ่มตั้งแต่การมีโครงสร้างในการบริหารที่เป็นรูปธรรม ในรูปแบบคณะกรรมการ แบ่งภาระหน้าที่รับผิดชอบชัดเจน เป็นการกระจายอำนาจกันออกไปตามบทบาทหน้าที่และมีที่ปรึกษาด้วย ดูอย่างร้านสหกรณ์ ปีที่แล้วสมาชิก ๖๐๘ คน มาปีนี้ ๗๐๐ กว่า เงินปันผลเกือบล้านบาท โรงสีก็เช่นเดียวกัน สมาชิกจะเพิ่มขึ้นทุกปี เงินปันผลก็มีใช้น้อยเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ นั้นหมายถึงคุณภาพในการบริหารจัดการการทำงาน และการรวมกลุ่มกันทำงานครั้งแรกจากจุดเล็กๆ ที่ช่วยเหลือกันหลังจากนั้น เข้มแข็งมาก อย่างที่สตึกบุรีรัมย์นำเข้ามาสีเป็นรถยนต์ ท่าม่วง ชุมพล ฯลฯ ผู้มารับบริการเหล่านี้ การันตีถึงคุณภาพและชื่อเสียงของเรา สรุปว่าจุดเด่นความสามัคคีอันดับหนึ่ง ความร่วมมือของชุมชน กลุ่มต่างๆ เติบโต เข้มแข็งอาศัยเงื่อนไขเหล่านี้ จุดด้อยคือ ชาวบ้านจริงๆ ไม่กล้าเข้ามาทำ ทำอย่างไรจะให้ชาวบ้านเข้ามาทำตรงนี้ได้ จะเป็นการเพิ่มจุดแข็ง เพิ่มความรู้ความสามารถ เท่าที่ผ่านมามีคนที่มีความรู้ความสามารถเป็นข้าราชการแต่ไม่ค่อยมีเวลา ถ้าจะให้ประเมินสำหรับกลุ่มโรงสีถ้าคิดเป็นเปอร์เซ็นต์ให้ ๘๐ (ระดับมาก)^๒

^๑ สมาชิกกลุ่มเกษตรอินทรีย์ชุมชนปะ. เสวนากลุ่ม ๑๘ มีนาคม ๒๕๕๔.

^๒ นายวินัย ศิริเวช. รองผู้อำนวยการโรงเรียนลานทรายพิทยาคม. เสวนากลุ่ม ๑๘ มีนาคม ๒๕๕๔.

นายอภิรัฐ ธนปฐมพงษ์ ผู้ใหญ่บ้านบ้านบะ ให้ทัศนะว่า “จุดเด่นคือความสามัคคี ของคนในชุมชน จุดด้อยคือการบริการลูกค้า การตลาดควรพอเพียงก่อน ในการพัฒนาให้เขามาช่วยทำแล้วเราค่อยลดเอา การบริหารของคณะกรรมการชุดนี้อยู่ในระดับดีมากจุดอ่อนที่ควรพัฒนาคือการต้อนรับลูกค้า”^๑

ข้อสังเกตบางประการจากการลงสำรวจ สันทนากลุ่มในชุมชนบะ พบว่าหมู่บ้านแห่งนี้มีชนชั้นปัญญาชน เช่น ข้าราชการครู ข้าราชการทหารตำรวจ เป็นต้น เป็นจำนวนมากพอที่จะมาเป็นผู้ริเริ่มและเป็นที่ปรึกษาในการจัดกลุ่มต่างๆ ร่วมกับชุมชนชาวบ้าน ดังนั้นการรวมกลุ่มจึงมีความเป็นระบบทิศทางที่ชัดเจน มั่นคง เข้มแข็ง

๔.๓.๒ วิธีใช้หลักพุทธศาสนาในการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนกลุ่มเครือข่ายแม่บ้านยิ้มดี

ธรรมชาติ

จากการลงเก็บข้อมูลภาคสนามได้กำหนดประเด็นวิเคราะห์ ๕ ประเด็น ได้แก่ ๑) การบริหารจัดการกลุ่มและสมาชิก ๒) การบริหารจัดการในการตลาดและลูกค้า ๓) การบริหารจัดการในการผลิตและงานสนับสนุนการผลิต ๔) การบริหารจัดการในบัญชีและการเงิน ๕) การปรับปรุงและพัฒนาธุรกิจชุมชนสู่ความยั่งยืน ในการดำเนินงานของกลุ่มเครือข่ายแม่บ้านยิ้มดีธรรมชาติชุมชนหนองบัวได้ใช้หลักธรรมใดมาสนับสนุนส่งเสริม คำตอบที่ได้จากการสัมภาษณ์กลุ่มและสันทนากลุ่มรายบุคคลได้คำตอบเป็นดังนี้

๑) วิธีใช้หลักพุทธศาสนาใน การบริหารจัดการกลุ่ม และสมาชิก ซึ่งแบ่งเป็น ๔ ด้าน ได้แก่ คบโพธิ์จรังสร ใจและข ้อมูลของกลุ่ บคบโพธิ์นำกลุ่ บคบโพธิ์สื่อสาร ทบทวน คิดตาม และ คบโพธิ์ความสามารถและการฝึกสอนการทำงาน

ลักษณะการดำเนินการของวิสาหกิจชุมชนของกลุ่มเครือข่ายแม่บ้านยิ้มดีธรรมชาติ เป็นรูปแบบคณะกรรมการ โดยมีโครงสร้างการบริหารงานดังนี้ ประธาน ที่ปรึกษา และมีการแบ่งภาระงานกันรับผิดชอบออกเป็น ๕ ฝ่าย ได้แก่ ฝ่ายประสานงาน ฝ่ายற்றுญิก ฝ่ายบริหาร ฝ่ายคัดเกรดผ้า และฝ่ายการตลาด แต่ละฝ่ายจะมีหัวหน้าฝ่ายและกลุ่มบุคคลเข้ามาทำหน้าที่ดูแลรับผิดชอบแตกต่างกันออกไปตามภาระงาน ดังนี้

ประธาน มีบทบาทหน้าที่ ประสานงานกับแหล่งทุนทั้งภายในและภายนอก ดูแลเรื่องบริหารจัดการภายในกลุ่ม จัดการประชุมตามวาระต่างๆ และกระตุ้นให้คณะกรรมการตระหนักในบทบาทของตนเอง ฝ่ายประสานงาน มีบทบาทหน้าที่ เป็นตัวแทนกลุ่มใน

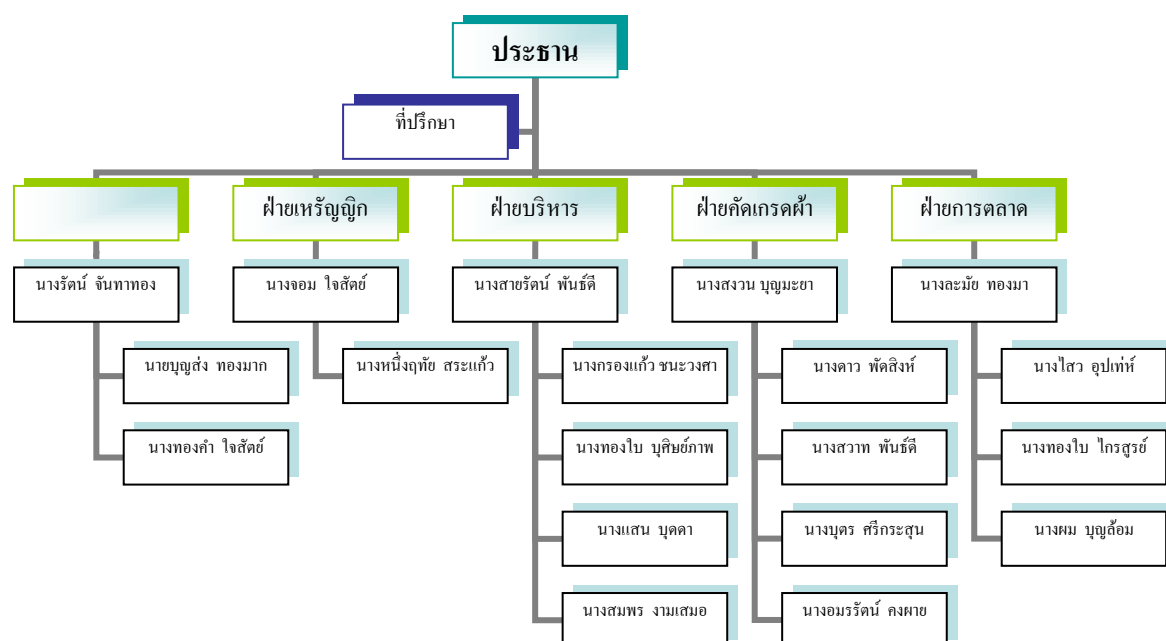
^๑ นายอภิรัฐ ธนปฐมพงษ์. ผู้ใหญ่บ้านบ้านบะ. สวณากลุ่ม ๑๘ มีนาคม ๒๕๕๔.

การติดต่อ ร่วมประชุมกับองค์กรภายนอก นำข้อมูลข่าวสารต่างๆ เผยแพร่สู่สมาชิกอย่างทั่วถึงกัน ติดตาม นักคณะกรรมการ สมาชิกเข้าร่วมประชุมตามวาระต่างๆ ฝ่ายคัดเกรดผ้า มีบทบาทหน้าที่ดูแลด้านเทคนิค ฝีมือของสมาชิก ตรวจสอบผ้า ตรวจสอบความกลมกลืนของสี ตรวจสอบผ้า ตรวจสอบรอยตำหนิ และตรวจวัดขนาดมาตรฐานของผลิตภัณฑ์ทุกชนิด ฝ่ายการตลาด มีบทบาทหน้าที่รับผิดชอบเรื่องร้านค้าฝากขาย ประสานงานเรื่องตลาดขายปลีก ออกร้าน ติดตามลูกค้า ผู้สนใจ เสนอขายสินค้า และติดตามเช็คสินค้าค้างสต็อกตามร้านค้าฝากขาย^๑

นอกจากนี้ก็มีฝ่ายเหรียญกฐนดูแลเรื่องการเงินและการบัญชี และอีกกลุ่มหนึ่งที่ไม่ได้กล่าวถึงในโครงสร้างคือ ฝ่ายผลิตซึ่งได้แก่ สมาชิกที่อยู่ตามครัวเรือน ที่มีบทบาทหน้าที่ในการผลิตสินค้าตามครัวเรือนของตนเอง ซึ่งจะได้กล่าวถึงในหัวข้อที่ ๓) วิธีใช้หลักพุทธศาสนาในการบริหารจัดการ ในการผลิต ลักษณะดังกล่าวทำให้การนำหลักพุทธธรรมมาใช้ของแต่ละกลุ่มย่อมมีความแตกต่างกันออกไปตามหน้าที่ของตน ทั้งหมดนี้อยู่ในการดูแลของที่ปรึกษาคือมูลนิธิการศึกษาเพื่อชีวิตและสังคมอย่างใกล้ชิด ดังแผนผังที่ ๔.๖ ดังนี้

แผนผังที่ ๔.๖

โครงสร้างการบริหารกลุ่มเครือข่ายแม่บ้านอุ้มสิริธรรมชาติ

^๑ อ้างแล้ว, “การศึกษารวบรวมภูมิปัญญาและแสวงหารูปแบบการปลูกฝ้ายพันธุ์พื้นบ้านแบบอินทรีย์ สำหรับใช้ประโยชน์ให้เหมาะสมกับบริบทในชุมชน”. สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.).

หัวข้อธรรมที่นำมาใช้ในประเด็นนี้ ได้แก่ หลักอปริหานิยธรรม หลักมรวาสธรรม จากการสัมมนากลุ่มและสนทนากลุ่มรายบุคคลในประเด็นนี้ ได้ข้อสรุปว่า การนำหลักพุทธศาสนามาใช้ในการบริหารกลุ่มและสมาชิกเน้น การให้ความร่วมมือ ความสามัคคี ความซื่อสัตย์ ความเสียสละ การให้อภัย ความรับผิดชอบ และใช้หลักเศรษฐกิจพอเพียงประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติงาน ประยุกต์หลักอปริหานิยธรรมและหลักมรวาสธรรมมาใช้ในรูปแบบของการขอความร่วมมือ การประชุม ฝึกความสามารถและการฝึกสอนการทำงาน ประยุกต์ใช้หลักสัปปริยธรรม ธรรมหลักๆ ที่นำมาใช้นี้แฝงอยู่ในขณะการดำเนินงาน ในทำงานร่วมกัน ดังบทสนทนากลุ่มที่สรุปความมาดังนี้

มีการรวมกลุ่มครั้งแรกโดยการไปศึกษาดูงานที่ อำเภอกะหรังวิสัย จังหวัดร้อยเอ็ด แล้วมาจัดตั้งกลุ่มดำเนินโครงการข้อมผ้าสีธรรมชาติ แรกๆ ก็ไปร่วมทำกับกลุ่มอาชีพที่อำเภอกะหรังวิสัย แต่ประสบปัญหาหลายอย่าง เช่น การเดินทาง การเงิน เป็นต้น จึงมารวมกลุ่มดำเนินการกันเองภายในชุมชน จากชาวบ้านหมู่ ๑ หมู่ ๓ หมู่ ๔ และหมู่ ๑๑ โดยที่กลุ่มแม่บ้านดำเนินการตามครัวเรือนของตนแล้วมีศูนย์ประสานงานเชื่อมระหว่างผู้ผลิตที่อยู่ตามครัวเรือนกับผู้รับซื้อดังที่กล่าวมาแล้ว การบริหารจัดการกลุ่มอยู่ในรูปแบบคณะกรรมการ โดยมีประธานรองประธาน กรรมการ เลขานุการกรรมการ กำกับดูแล คุณธรรมหลักๆ ที่ใช้ในการดำเนินการคือ ความซื่อสัตย์ ความอดทน ความสามัคคี ความเสียสละ ความอภัยให้กัน ความรับผิดชอบ หลักเศรษฐกิจพอเพียง*

๒) วิธีใช้หลักพุทธศาสนาในการบริหารจัดการด้านการตลาดและลูกค้าซึ่งแบ่งเป็น ๒ ด้าน คือ ด้านการตลาดและลูกค้าและการรับคำสั่งซื้อ หัวข้อหลักธรรมที่นำมาใช้ คือ หลักทิวฐธรรมกัตถะ หลักพรหมวิหารธรรม หลักปาปณิยกรรม หลักโศกวิภาค จากการสัมมนากลุ่มและสนทนากลุ่มรายบุคคลในประเด็นนี้ ได้ข้อสรุปว่า การนำหลักพุทธศาสนามาใช้ในการจัดการด้านตลาดและลูกค้าเนื่องจากขอบเขตการให้บริการลูกค้าคือการผลิตเพื่อขายสินค้าเป็นหลัก สมาชิกแต่ละคนเป็นผู้ผลิตสินค้าการตลาดเป็นภาระหน้าที่ของฝ่ายการตลาดดำเนินการ ลักษณะการดำเนินงานคือคณะกรรมการฝ่ายการตลาด ติดต่อประสานสถานที่และนำสินค้าไปจำหน่ายในที่ต่างๆ ทั้งในจังหวัดและต่างจังหวัด แม้ที่กรุงเทพมหานคร การดำเนินงานจึงเน้นหลักความซื่อตรง การดำเนินกิจกรรมไม่ได้ตั้งเป้าหมายที่กำไร เป็นเพียงช่วยเหลือกันของคนในชุมชน โดยต้นทุนอยู่ที่กองทุนในการพิจารณาค่าใช้จ่าย เมื่อหักต้นทุนแล้ว ก็คิดเป็นค่าตอบแทนแบ่งปันสมาชิกที่ร่วมดำเนินการ และคืนทุนคืนกำไรแก่สมาชิกที่นำสินค้าไป

* สมาชิกกลุ่มเครือข่ายแม่บ้านข้อมผ้าสีธรรมชาติ, เสวนากลุ่ม ๒๘ มีนาคม ๒๕๕๔.

ขาย เนื่องจากระบบตลาดไม่แน่นอน กลุ่มผู้ผลิตก็มีอยู่อย่างจำกัดทั้งปริมาณและคุณภาพไม่สามารถตอบสนองความต้องการของลูกค้าได้อย่างทั่วถึง บางทีสินค้าก็มีมากบางทีก็มีน้อย ดังนั้นการตลาดและลูกค้าจึงดำเนินไปตามสภาพการณ์ กำหนดทิศทางยาก สมาชิกภาพก็เพิ่มขึ้นบ้างแต่ไม่มาก การบริการในตลาด ตรงไปตรงมา ไม่เอาเปรียบ เน้นความสุภาพอ่อนโยน เอื้ออารีต่อลูกค้า ดึงบทสนทนากลุ่มที่สรุปความมาดังนี้

การดำเนินการด้านการตลาดไม่ค่อยแน่นอนขึ้นอยู่กับสถานการณ์ บางครั้งก็นำสินค้าไปขายตามที่เขาจัดงานต่างๆ เช่น ออกร้านที่งานช้าง ที่เมืองทองธานี ศูนย์การค้าสิริภคย์ ออกร้านแสดงสินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ (OTOP) บางทีมีสั่งจากลูกค้า (Order) บางทีก็มีผู้มาสั่งซื้อมารับที่บ้านโดยตรง การดำเนินการเป็นลักษณะแยกกันผลิตร่วมกันขาย แบ่งปันกันเป็นเปอร์เซ็นต์ของผลกำไร คุณธรรมที่ใช้มากเกี่ยวกับเรื่องนี้คือความไว้วางใจซึ่งกันและกัน มีความซื่อสัตย์ต่อกัน*

๓) วิถีใช้หลักพุทธศาสนาในการบริหารจัดการด้านการผลิตและงานสนับสนุนการผลิต ซึ่งแบ่งเป็น ๔ ด้าน ได้แก่ ด้านการจัดซื้อและจัดหาวัตถุดิบหรือป จจัยการผลิต ด้านการผลิตสินค้า ด้านเครื่องมือ อุปกรณ์และสถานที่ผลิต ด้านบรรจุและจัดส่ง หัวข้อธรรมที่นำมาใช้ในประเด็นนี้ คือ ทิฏฐธรรมมิกัตถะ สัมปฐิธรรม ความเสียสละ หลักปาปนิชกรรม จากการสัมภาษณ์และสนทนากลุ่มรายบุคคลในประเด็นนี้ ได้ข้อสรุปว่า วิสาหกิจชุมชน กลุ่มเครือข่ายแม่บ้านย้อมผ้าสีธรรมชาติ มีรูปแบบการผลิตที่ต้องใช้แรงกายแรงความคิด สติปัญญา ความฉลาด ไหวพริบ ความละเอียดประณีตทักษะฝีมือและความเพียรพยายามอย่างสูง รวมถึงพึงพาธรรมชาติและความเชื่อเรื่องไสยศาสตร์ในบางกรณีเป็นต้นทุนการผลิต โดยใช้บ้านเรือนของตนเองเป็นสถานที่ประกอบการของสมาชิก การดำเนินการในการผลิต คือ รับผ้ามาจากคณะกรรมการ เข้าสู่กระบวนการย้อมสีธรรมชาติ (สีธรรมชาติได้จากวัตถุดิบจากใบเปลือก หรือแก่นไม้ ต้องมีความรู้ เข้าใจในเรื่องของสีที่มาจากต้นไม้) จากนั้นเข้าสู่การทำลายสีผ้าให้มีสีสันตามที่ต้องการแล้วเข้าสู่กระบวนการผลิตคือการทอผ้าด้วยมือ ที่เรียกตามภาษาอีสานเหนือว่า “ตำ” (เช่น ตำผ้า ตำหูก) กรรมวิธีที่กล่าวมาเป็นเรื่องที่ต้องใช้เวลา ความรู้ ความสามารถ ความเพียรพยายามและความอดทนสูงมาก ซึ่งต้องดำเนินในสภาพที่ดูแลรับผิดชอบงานในครอบครัว ดูแลลูกหลานงานแม่บ้าน ดังนั้นผู้ผลิตจึงมีความขยันในการปฏิบัติงาน ไม่ทอดทิ้ง มีจิตมุ่งมั่น และมีใจรักในงาน แม้ว่าบางทีรายได้ค่าตอบแทนอาจจะไม่คุ้มทุนที่ลงไป แต่กระนั้นสมาชิกบางคนก็ประสบผลสำเร็จในการพึ่งพากิจกรรมนี้แม้ไม่ใช่อาชีพหลักแต่ก็เป็นงานเสริมที่เป็นหลักได้ ส่งลูกหลานให้เรียนหนังสือสูงๆ จบระดับปริญญาได้ ดึงบทสนทนากลุ่มที่สรุปความได้ดังนี้

* สมาชิกกลุ่มเครือข่ายแม่บ้านย้อมผ้าสีธรรมชาติ. เสวนากลุ่ม ๒๘ มีนาคม ๒๕๕๔.

การดำเนินการด้านการผลิต เป็นการผลิตในครัวของแม่บ้านซึ่งขึ้นอยู่กับความถนัด ความสามารถของแต่ละคน มีการช่วยกันทำในลักษณะจับคู่กันก็มีเป็นครั้งคราว แต่เนื่องจากการตลาดไม่แน่นอน การผลิตก็ดำเนินการไปเรื่อยๆ แบบไม่มีเป้าหมายว่าจะจำหน่ายได้หรือไม่ ต้นทุนการผลิตได้จากงบประมาณของกลุ่มสนับสนุนวัดอุทัย วัดอุทัยที่นำมาใช้ในการผลิตคือด้าย ซื้อมาจากจังหวัดอุดรดิต สีที่ได้มาจากต้นไม้ที่มีสีต่างๆ ซึ่งได้จากการเรียนรู้ว่าต้นไม้แต่ละชนิดมีสีอย่างไร เช่น สีคราม สีเหลือง สีม่วง มาจากต้นไม้ชนิดใด จากนั้นก็นำเปลือกไม้นั้นมาสกัดเอาสี แล้วนำไปย้อมกับฝ้าย จากนั้นจึงนำไปเข้ากระบวนการผลิตที่เป็นฝีมือแรงงานดั้งเดิมให้เป็นผ้าสีต่างๆ ตามที่ออกแบบ โดยอุปกรณ์ภูมิปัญญาดั้งเดิม ไม่ได้ใช้เครื่องจักรกล ในลักษณะดังกล่าวนี้จึงเป็นแบบ^๑

๔) วิธีใช้หลักพุทธศาสนาในการบริหารจัดการ งบประมาณและการเงิน ซึ่งแบ่งเป็น ๔ ด้าน ได้แก่ ค.ป.รายรับ-รายจ่าย ข.ค.ป.ต้นทุนและกำไร ค.ป.การเงินของกลุ่ม ม.ค.ป.ทรัพย์สินและหนี้สิน หลักธรรมที่นำมาใช้ในหมวดนี้คือ หลักโศกวิภาค หลักปาปณิกรรม หลักความซื่อสัตย์ หลักสัปปริสธรรม หลักอิหฺสิข การประยุกต์ใช้โดยใส่คุณธรรมความซื่อสัตย์สุจริตลงในจิตใจของผู้จัดทำบัญชีและการเงินเพื่อให้เกิดความไว้วางใจซึ่งเป็นสัจจะ ประยุกต์หลักสัปปริสธรรมในการดำเนินการเรื่องต้นทุน การกู้ยืม การแบ่งปัน ประยุกต์หลักปาปณิกรรมในการกำหนดทิศทางการเงิน จากการสัมมนากลุ่มและสนทนากลุ่มรายบุคคลในประเด็นนี้ ได้ข้อสรุปว่า ในการบริหารจัดการด้านบัญชีและการเงินมีคณะกรรมการฝ่ายற்றுญีกรับผิดชอบดูแล ซึ่งมีการแบ่งตามลักษณะของทุนการดำเนินงาน เช่น รายรับของสมาชิก กองทุนหมุนเวียน ฯลฯ มีการรายงานรับ-จ่าย ต่อที่ประชุมเสมอ ดังบทสนทนากลุ่มที่สรุปความมาดังนี้ “การดำเนินการด้านการเงินการบัญชีในการบริหารจัดการเป็นรูปแบบกรรมการ โดยมีศูนย์การศึกษาพัฒนาสังคมเป็นที่ปรึกษาคอยช่วยกำกับดูแลอีกทีหนึ่ง^๒

๕) การปรับปรุงและพัฒนาธุรกิจชุมชน ความยั่งยืน ซึ่งแบ่งเป็น ๗ ด้าน ได้แก่ พัฒนาด.ป.การเรียนรู้ของกลุ่ม/สมาชิก พัฒนาด.ป.เทคนิคและฝีมือการผลิต พัฒนาด.ป.ผลิตภัณฑ์ หรือบรรจุภัณฑ์ และฉลาก พัฒนาปรับปรุง พัฒนาด.ป.เพิ่มผลผลิตและลดต้นทุน พัฒนาด.ป.การจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ชุมชน พัฒนาด.ป.การพึ่งตนเอง หลักธรรมที่ใช้ในประเด็นนี้คือ หลักสัปปริสธรรม หลักโศกวิภาค หลักปาปณิกรรม หลักทิวฐธรรมิกัตถ์ หลักมรอาสธรรม จากการสัมมนาและสนทนากลุ่มรายบุคคลในประเด็นนี้ ได้ข้อสรุปว่า สมาชิกได้รับการสนับสนุนศึกษา

^๑ สมาชิกกลุ่มเครือข่ายแม่บ้านย้อมผ้าสีธรรมชาติ, เสวนากลุ่ม ๒๘ มีนาคม ๒๕๕๔.

^๒ เรื่องเดียวกัน, เสวนากลุ่ม ๒๘ มีนาคม ๒๕๕๔.

งานอยู่เสมอ มีการจัดฝึกอบรมกันเองในสมาชิก สลับกับเชิญหน่วยงานทางราชการมาให้ความรู้บ้าง
แนวทางในการพัฒนามีแผนจัดหาเครื่องโรงสีใหม่ มีแผนพัฒนาแบบพึ่งพาคนในชุมชนให้คนรุ่นใหม่เข้า
มาร่วมผนวกกับภูมิปัญญาเดิมที่มีอยู่ มีแผนทำปุ๋ยอินทรีย์เพิ่ม ซึ่งปัจจุบันกำลังดำเนินการทดลองใน
เบื้องต้นดังบทสนทนากลุ่มที่สรุปความมาดังนี้

การปรับปรุงและพัฒนาธุรกิจชุมชนดู ความยั่งยืน มีการเรียนรู้ของกลุ่มโดยการเข้า
อบรมจากวิทยากรของเกษตรอำเภอ และการเรียนรู้จากสมาชิกกลุ่ม มีการถ่ายทอด
ความรู้ภายในกลุ่ม เป็นการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน นอกจากนั้นก็เดินทางไปเรียน
วิชาการซ่อมผ้ายังจังหวัดต่างๆ เช่น จังหวัดสกลนคร จังหวัดเชียงใหม่ เป็นต้น การ
พัฒนาผลิตภัณฑ์ต่างๆ ค่อยๆ เพิ่มเติม เช่น การซ่อมธรรมดาไปสู่การเพิ่มลวดลายต่างๆ
เช่น ลายช้าง ฯลฯ บางคนผลิตจนสามารถส่งลูกหลานเรียนสำเร็จปริญญา ความ
สวยงามของผลิตภัณฑ์ขึ้นอยู่กับฝีมือของแต่ละคน ซึ่งจะมีจุดเด่นและจุดด้อยต่างกัน
ไป^๑

^๑ สมาชิกกลุ่มเครือข่ายแม่บ้านซ่อมผ้าสี่ธรรมชาติ. เสวนากลุ่ม ๒๘ มีนาคม ๒๕๕๔.

๔.๔ วิเคราะห์ผลการใช้หลักพุทธศาสนาในการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนตำบลปะและกลุ่ม เครือข่ายแม่บ้านทอผ้าย้อมสีธรรมชาติ

การวิเคราะห์ผลการใช้หลักพุทธศาสนาในการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนตำบลปะและกลุ่ม
เครือข่ายแม่บ้านทอผ้าย้อมสีธรรมชาติตำบลหนองบัว วิเคราะห์ตามลำดับดังนี้ ๑) ผลการใช้หลักพุทธ
ศาสนาในการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนกลุ่มเกษตรอินทรีย์ชุมชนปะ ๒) ผลการใช้หลักพุทธศาสนาในการ
ส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนกลุ่มเครือข่ายแม่บ้านย้อมสีธรรมชาติ ผลการวิเคราะห์ เป็นดังนี้

๔.๔.๑ ผลการใช้หลักพุทธศาสนาในการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนกลุ่มเกษตรอินทรีย์ชุมชนปะ

จากการลงเก็บข้อมูลภาคสนามได้กำหนดประเด็นวิเคราะห์ ๕ ประเด็น ได้แก่ ๑)
การบริหารจัดการกลุ่มและสมาชิก ๒) การบริหารจัดการด้านการตลาดและลูกค้า ๓) การบริหารจัดการ
ด้านการผลิตและงานสนับสนุนการผลิต ๔) การบริหารจัดการด้านบัญชีและการเงิน ๕) การปรับปรุง
และพัฒนาธุรกิจชุมชนสู่ความยั่งยืน ในการดำเนินงานของกลุ่มเกษตรอินทรีย์ชุมชนปะได้ใช้หลักธรรม
ใดมาสนับสนุนส่งเสริม คำตอบที่ได้จากการสัมภาษณ์กลุ่มและสนทนากลุ่มรายบุคคลได้คำตอบเป็นดังนี้

๑) ผลการใช้หลักพุทธศาสนาในการบริหารจัดการกลุ่มและสมาชิก ในด้านโครงสร้าง
และข้อมูลของกลุ่มด้านการนำกลุ่มด้านการสื่อสาร ทบทวน ติดตาม และด้านความสามารถและการฝึ
สอนการทำงาน โดยใช้หลักอปริหานิยธรรม หลักสัพปุริสธรรม ได้ข้อสรุปว่า สมาชิกให้ความร่วมมือ มี
ความสามัคคี มีความซื่อสัตย์ เกิดความไว้วางใจ มีการปฏิบัติงานอย่างทุ่มเท เสียสละ จริงจัง มีเป้าหมาย ทำให้
วิสาหกิจชุมชนปะกลุ่มโรงสีมีสถานะที่มั่นคงเข้มแข็ง เป็นที่เชื่อถือของชุมชน และพัฒนาก้าวหน้าไป
เรื่อยๆ ไม่หยุดยั้ง หลักธรรมพุทธส่งผลโดยตรง คือ ทำให้ผู้ทำหน้าที่รับผิดชอบในการบริหารจัดการกลุ่ม
และสมาชิก มีความพร้อมเพียง ประชุมพูดคุยแลกเปลี่ยนทรนสนะ ทำความเข้าใจร่วมกัน ขยันหมั่นเพียร
เชื่อมประสาน มีการแสวงหาและพัฒนาความรู้รอบด้าน คุณธรรมเหล่านี้เป็นปัจจัยให้กิจการของวิสาหกิจ
ชุมชนมีความสามัคคี เป็นปึกแผ่นแน่นหนา เชื่อมโยงกันทั่วถึง มีความรู้ความสามารถรอบด้าน ส่งผลให้
เกิดความมั่นคง มั่นใจต่อสมาชิก นำพากันเดินทางไปอย่างมีทิศทางและเป้าหมายที่ชัดเจน

๒) ผลการใช้หลักพุทธศาสนาในการบริหารจัดการด้านการตลาดและลูกค้า ในด้าน
ตลาดและลูกค้า และด้านการรับคำสั่งซื้อ โดยใช้หลักทฤษฎีธรรมมิกัตถะ หลักพรหมวิหารธรรม หลัก
ปาปณิกกรรม หลักโศกวิภาค ได้ข้อสรุปว่า ลูกค้าคือสมาชิกของกลุ่ม ให้ความไว้วางใจ เชื่อถือ ได้รับ
ผลประโยชน์เป็นที่พอใจ และสร้างความเชื่อถือในวงกว้าง ผู้ให้บริการทุ่มเทเสียสละ จริงจัง ไม่เบียดเบียน
งาน บริการด้วยจิตใจที่เอื้ออารีต่อลูกค้า จัดการได้เหมาะสม เช่น การบริการหากมีคนอื่นที่มาไกลก็บริการ
ให้ก่อนเป็นการให้ความเอื้อเฟื้อต่อเพื่อนบ้านเป็นกลไกในการหาลูกค้าอย่างหนึ่งทำให้เกิดความพึงพอใจ

ได้ลูกค้าเพิ่มมากขึ้น วันสำคัญทางศาสนา วันนักขัตฤกษ์ ให้บริการฟรี เป็นการทำเอานูญ จะอย่างไรก็ตามจากการประเมินความพึงพอใจของสมาชิกที่เข้าสัมมนา การบริหารงานด้านการตลาดการบริการลูกค้าได้คะแนนต่ำสุด ควรได้รับการปรับปรุงมากที่สุด เป็นที่สังเกตว่ามีการประยุกต์หลักธรรมนี้ในการดำเนินงาน ในลักษณะให้พึ่งตนเองบนพื้นฐานของเศรษฐกิจพอเพียง ให้มีความซื่อสัตย์ ไม่มุ่งหวังกำไร เป็นเพียงช่วยเหลือกันของคนในชุมชน ไม่ทำแข่งขันเชิงธุรกิจ การบริการด้วยไมตรีจิต ทั้งหลายทั้งมวลเหล่านี้นำมาซึ่งความเชื่อถือ วางใจได้ หลักธรรมพุทธส่งผลโดยตรง คือ ทำให้ผู้ทำหน้าที่รับผิดชอบในการบริหารจัดการตลาดและลูกค้า มีความขยันหมั่นเพียร เชื่อมประสาน มีเมตตาธรรมต่อลูกค้า มีมุมมองที่กว้างไกล รู้จักจำแนกแยกแยะ คุณธรรมเหล่านี้เป็นปัจจัยให้กิจการของวิสาหกิจชุมชนมีความมั่นคง เข้มแข็ง ส่งผลให้เกิดความเชื่อมั่น โดยทั่วไปของชุมชนและสังคม สมาชิกภาพพึงได้ สร้างความมั่นคงแก่วิสาหกิจชุมชนแห่งนี้

๓) ผลการใช้หลักพุทธศาสนาใน การบริหารจัดการ ๒) การผลิตและงานสนับสนุนการผลิต ในด้านการจัดซื้อและจัดหาวัตถุดิบหรือป ัจจัยการผลิต ๓) การผลิตสินค้า ด้านเครื่องมืออุปกรณ์และสถานที่ผลิต ๔) การบรรจุและจัดส่ง โดยใช้หลักทฤษฎีธรรมมีกัตตละ สัมปรีชธรรม หลักฆราวาสธรรม หลักปาปณิกกรรม ได้ข้อสรุปว่า วิสาหกิจชุมชนกลุ่มเกษตรอินทรีย์ชุมชนบะมีโรงสีเป็นต้นทุนการผลิต โดยเข้าสถานดำเนินการสีข้าว แรกเริ่มใช้หลัก “จิตอาสา” มีค่าตอบแทนบ้างตามสภาพการณ์ ต่อมาเป็นการจ้างผู้ชำนาญทำหน้าที่ บางครั้งก็ขยายเวลาออกไปถึงช่วงดึกเพื่อให้ทันเวลา เอาใจลูกค้าเป็นอันดับแรก คุณภาพการผลิตดีกว่าโรงสีใหญ่ สีได้ตามความประสงค์ของลูกค้า การดูแลรักษาเครื่องมืออุปกรณ์และสถานที่ผลิตโดยมีหัวหน้าช่างดูแลรักษาและซ่อมบำรุงตามสภาพการใช้งาน ผู้ผลิตมีความขยันในการปฏิบัติงาน ไม่ท้อถอย มีจิตอาสา ไม่มุ่งหวังค่าตอบแทน มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีต่อผู้มาใช้บริการ มองงานออก จัดขั้นตอนก่อนหลังได้ถูกต้อง ด้วยการปฏิบัติหน้าที่อย่างจริงจังเช่นนี้ทำให้กิจการโรงสีมีความมั่นคงเข้มแข็ง เป็นที่เชื่อถือและได้รับความนิยของชุมชนเป็นอย่างมาก หลักธรรมพุทธส่งผลโดยตรง คือ ทำให้ผู้ทำหน้าที่รับผิดชอบในกระบวนการผลิต มีความขยันหมั่นเพียร ทุ่มเท ฉลาดรอบรู้ เสียสละ มีมุมมองที่กว้างขวาง คุณธรรมเหล่านี้เป็นเงื่อนไขสร้างให้กิจการของวิสาหกิจชุมชนมีความมั่นคงเข้มแข็ง ส่งผลให้เกิดความเชื่อมั่น สมาชิกภาพพึงได้ ขยายผลได้กว้างไกล วิสาหกิจชุมชนนี้จึงมีความเข้มแข็งและมั่นคง

๔) ผลการใช้หลักพุทธศาสนาใน การบริหารจัดการ ๒) บัญชีและการเงิน ในด้านรายรับ-รายจ่าย ๓) ต้นทุนและกำไร ๔) การเงินของกลุ่ม ๕) ทรัพย์สินและหนี้สิน โดยใช้หลักโศกวิภาค หลักปาปณิกกรรม หลักความซื่อสัตย์ หลักสัมปรีชธรรม หลักคิหิสุข สรุปได้ว่า ผู้รับหน้าที่ในด้านการบัญชีและการเงินมีความซื่อสัตย์สุจริต มีสัจจะ สมาชิกเกิดความไว้วางใจ ทำให้เกิดการดำเนินการเรื่องต้นทุน การกู้ยืม การแบ่งปัน หลักธรรมพุทธส่งผลโดยตรง คือ รู้จักจำแนกแยกแยะ มีโลกทัศน์ที่

กว้างไกล ตรงไปตรงมา มั่นใจตัวเอง ฉลาดรอบรู้ มีความสุข คุณธรรมเหล่านี้เป็นเงื่อนไขสร้างให้ชุมชนมีความไว้วางใจซึ่งกันและกัน ไม่ทะเลาะ ขัดแย้ง เพราะเรื่องการเงินเป็นเหตุ มีความสมัครสมานสามัคคี ส่งผลให้เกิดความเชื่อมั่น พึ่งได้ ผลงานไปในด้านบวกเสมอ วิสาหกิจชุมชนนี้จึงมีความเจริญก้าวหน้า

๕) ผลการใช้หลักพุทธศาสนาในการปรับปรุงและพัฒนาธุรกิจชุมชนสู่ความยั่งยืน ซึ่งในการเรียนรู ของกลุ่มสมาชิก พัฒนา เทคนิคและฝีมือการผลิต การพัฒนา ผลิตภัณฑ์ หรือ บรรจุภัณฑ์ และฉลาก การพัฒนาปรับปรุง การพัฒนาเพิ่มผลผลิตและลดต้นทุน การพัฒนาการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมชุมชน การพัฒนาการพึ่งตนเอง โดยใช้หลักสัปปริสธรรม หลักโภควิภาค หลักปาปณิกธรรม หลักทิวฐธรรมกัตถ์ หลักมรวาสธรรม ได้ข้อสรุปว่า สมาชิกได้รับการพัฒนาให้มีทักษะ ความสามารถในการในการดำเนินการกิจกรรมกลุ่มทุกด้าน เช่น ได้รับการสนับสนุนศึกษาดูงานอยู่เสมอ ฝึกอบรม มีแผนจัดหาเครื่องโรงสีใหม่ มีแผนพัฒนาแบบพึ่งพาคนในชุมชนให้คนรุ่นใหม่เข้ามาร่วมผนวกกับภูมิปัญญาเดิมที่มีอยู่ มีแผนทำปุ๋ยอินทรีย์เพิ่ม เป็นต้น หลักธรรมพุทธส่งผลโดยตรง คือ ทำให้สมาชิกเกิดความคิดอ่านเพิ่มมุมมอง รู้จักจำแนกแยกแยะ เชื่อมโยงเครือข่าย มีความเอื้อเฟื้อเกื้อกูลต่อเพื่อนมนุษย์ ไม่ขัดแย้ง ไม่ทำลาย คุณธรรมเหล่านี้ย่อมเป็นดัชนีชี้วัดอนาคตให้เห็นว่ากิจกรรมของวิสาหกิจชุมชนจะเติบโตอย่างมีเป้าหมายทิศทาง

๔.๔.๒ ผลการใช้หลักพุทธศาสนาในการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนกลุ่มเครือข่ายแม่บ้านยิ้มสู้ ธรรมชาติตำบลหนองบัว

จากการลงเก็บข้อมูลภาคสนามได้กำหนดประเด็นวิเคราะห์ ๕ ประเด็น ได้แก่ ๑) การบริหารจัดการกลุ่มและสมาชิก ๒) การบริหารจัดการในการตลาดและลูกค้า ๓) การบริหารจัดการในการผลิตและงานสนับสนุนการผลิต ๔) การบริหารจัดการในบัญชีและการเงิน ๕) การปรับปรุงและพัฒนาธุรกิจชุมชนสู่ความยั่งยืน ในการดำเนินงานของกลุ่มเกษตรอินทรีย์ชุมชนบะได้ใช้หลักธรรมใดมาสนับสนุนส่งเสริม คำตอบที่ได้จากการสัมภาษณ์กลุ่มและสนทนากลุ่มรายบุคคลได้คำตอบเป็นดังนี้

๑) ผลการใช้หลักพุทธศาสนาใน การบริหารจัดการกลุ่มและสมาชิก ในด้านโครงสร้าง และข้อมูลของกลุ่มด้านการนำกลุ่มด้านการสื่อสาร ทบทวน ติดตาม และวัดความสามารถและการฝึกอบรมการทำงาน โดยใช้หลักอปริหานิยธรรม หลักมรวาสธรรม ได้ข้อสรุปว่า ด้วยลักษณะของกิจกรรมของวิสาหกิจชุมชนกลุ่มเครือข่ายแม่บ้านยิ้มสู้ธรรมชาติ ไม่เอื้อที่จะให้พบปะกันได้บ่อยนัก ส่วนมากเน้นไปในการผลิตในครัวเรือน บทบาทหนักจึงอยู่ที่ฝ่ายประสานให้เกิดการเชื่อมโยง กระนั้นก็ตามด้วยเหตุที่สมาชิกให้ความร่วมมือ มีความสามัคคี มีความซื่อสัตย์ เกิดความไว้วางใจ มีการปฏิบัติงานอย่างทุ่มเท เสียสละ จริงจัง และมีเป้าหมายจึงยังทำให้กิจการของวิสาหกิจชุมชนนี้ดำรงอยู่ได้อย่างมั่นคงจวบจนปัจจุบัน รวันเดิบโต

๒) ผลการใช้หลักพุทธศาสนาใน การบริหารจัดการ ในการตลาดและลูกค้า ในคนในตลาดและลูกค้า และ คนในการรับคำสั่งซื้อ โดยใช้หลักทฤษฎีธรรมมิกัตตะ หลักพรหมวิหารธรรม หลักปาปณิกรรม หลักโศทวิภาค ได้ข้อสรุปว่า งานการตลาดมีความสำคัญมาก ๆ เท่ากับงานการผลิต เพราะสินค้าผลิตออกมาเพื่อจำหน่าย หากไม่มีตลาดรับซื้อสินค้าก็ค้างสต็อก งานการตลาดจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งสำหรับวิสาหกิจชุมชนในลักษณะเช่นนี้ ภาระงานด้านการตลาดและลูกค้าของกรรมการฝ่ายนี้คือ มีบทบาทหน้าที่รับผิดชอบเรื่องร้านค้าฝากขาย ประสานงานเรื่องตลาดขายปลีก ออกร้าน ติดตามลูกค้า ผู้สนใจ เสนอขายสินค้า และติดตามเช็คสินค้าค้างสต็อกตามร้านฝากขาย ซึ่งต้องอาศัยความเป็นงานความมีทักษะ ไหวพริบ ฉลาดรอบรู้และกว้างขวางพอสมควรจึงจะมองช่องทางออก หลักพุทธศาสนาที่ว่ามาจึงมีบทบาทอย่างมากต่องานนี้ ดังนั้นจึงปรากฏผลคือทำให้วิสาหกิจชุมชนนี้ยืนหยัดอยู่ได้บนความอยู่ยากลำบาก

๓) ผลการใช้หลักพุทธศาสนาใน การบริหารจัดการ ในการผลิตและงานสนับสนุนการผลิต ในคนในการจัดซื้อและจัดหาวัตถุดิบหรือป จจัยการผลิต ในการผลิตสินค้า ด้านเครื่องมือ อุปกรณ์และสถานที่ผลิต คนบรรจุและจัดส ่งโดยใช้หลักทฤษฎีธรรมมิกัตตะ สัปปริสธรรม หลักฆราวาสธรรม หลักปาปณิกรรม ได้ข้อสรุปว่า วิสาหกิจชุมชนกลุ่มเครือข่ายแม่บ้านย้อมผ้าสีธรรมชาติ มีรูปแบบการผลิตที่ต้องใช้แรงกายแรงความคิด สติปัญญา ความฉลาด ไหวพริบ ความละเอียดประณีตทักษะฝีมือ ความเพียรพยายาม และความอดทนอย่างสูง รวมถึงพึงพาธรรมชาติและความเชื่อเรื่องไสยศาสตร์ในบางกรณีเป็นต้นทุนการผลิต อีกทั้งต้องเผชิญกับสภาพที่ดูแลรับผิดชอบงานในครอบครัว ดูแลลูกหลาน งานแม่บ้าน จากการที่มีหลักการพุทธดังกล่าวอยู่ในใจ ดังนั้นผู้ผลิตจึงมีความขยันในการปฏิบัติงาน ไม่ท้อถอย มีจิตมุ่งมั่น และมีใจรักในงาน แม้ว่าบางทีรายได้ค่าตอบแทนอาจจะไม่คุ้มทุนที่ลงไป ผลพลอยได้ที่เห็นเป็นรูปธรรมก็คือสมาชิกบางคนก็ประสบผลสำเร็จในการพึ่งพากิจกรรมนี้แม้ไม่ใช่อาชีพหลักแต่ก็เป็นงานเสริมที่เป็นหลักได้ ส่งลูกหลานให้เรียนหนังสือสูงๆ จบระดับปริญญาได้ ผลที่เกิดโดยตรงก็คือ จิตใจที่มั่นคง มุ่งมั่น เข้มแข็ง ความอดทน ที่มีอยู่ในตัวและหัวใจของสมาชิก ถือเป็นคุณธรรมล้ำค่าสำหรับชีวิต

๔) ผลการใช้หลักพุทธศาสนาใน การบริหารจัดการ ในบัญชีและการเงิน ในคนในรายรับ-รายจ่าย คนต้นทุนและกำไร คนการเงินของกลุ่มคนทรัพย์สินและหนี้สิน โดยใช้หลักโศทวิภาค หลักปาปณิกรรม หลักความซื่อสัตย์ หลักสัปปริสธรรม หลักคิหิสุข สรุปได้ว่า ผู้รับหน้าที่ในการบัญชีและการเงินมีความซื่อสัตย์สุจริต มีสติจะ สมาชิกเกิดความไว้วางใจ ทำให้เกิดการดำเนินการเรื่องต้นทุน การกู้ยืม การแบ่งปัน หลักธรรมส่งผลโดยตรง คือ รู้จักแยกแยะ ฉลาดมองเห็นช่องทางสร้างความไว้วางใจของสมาชิก ทำให้กิจกรรมโดยรวมของวิสาหกิจชุมชนนี้มีความเจริญก้าวหน้า และมีเป้าหมายทิศทาง

๕) ผลการใช้หลักพุทธศาสนาในการปรับปรุงและพัฒนาธุรกิจชุมชนสู่ความยั่งยืน ซึ่งในการเรียนรู้ของกลุ่ม/สมาชิก พัฒนาในเทคนิคและฝีมือการผลิต การพัฒนาผลิตภัณฑ์ หรือบรรจุภัณฑ์ และฉลาก การพัฒนาปรับปรุง การพัฒนาเพิ่มผลผลิตและลดต้นทุน การพัฒนาการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมชุมชน การพัฒนาการพึ่งตนเอง โดยใช้หลักสัปปริสธรรม หลักโภควิภาค หลักปาปณิกกรรม หลักทิวฐธรรมกัตถ์ หลักมรวาสธรรม ได้ข้อสรุปว่า สมาชิกได้รับการพัฒนาให้มีทักษะ ความสามารถในการดำเนินการกิจกรรมกลุ่มทุกด้าน เช่น ได้รับการสนับสนุนศึกษาฝึกทักษะฝีมืออบรมให้เกิดความรู้ความคิดใหม่ๆ หลักธรรมพุทธส่งผลโดยตรง คือ ทำให้สมาชิกเกิดความคิดอ่านเพิ่มมุมมอง จำแนกแยกแยะ ชยัน เชื่อมโยงเครือข่าย มีความเอื้อเฟื้อเกื้อกูลต่อเพื่อนมนุษย์ ไม่ขัดแย้ง ไม่ทำลาย ซึ่งเป็นปัจจัยทำให้กิจการของวิสาหกิจชุมชนมีความมั่นคง พัฒนาอย่างมีเป้าหมาย และทิศทางที่ชัดเจน

ภาพที่ ๔.

ลักษณะกิจกรรมของวิสาหกิจชุมชนปะ

ภาพที่ ๔.

ลักษณะกิจกรรมของวิสาหกิจชุมชนหนองบัว

